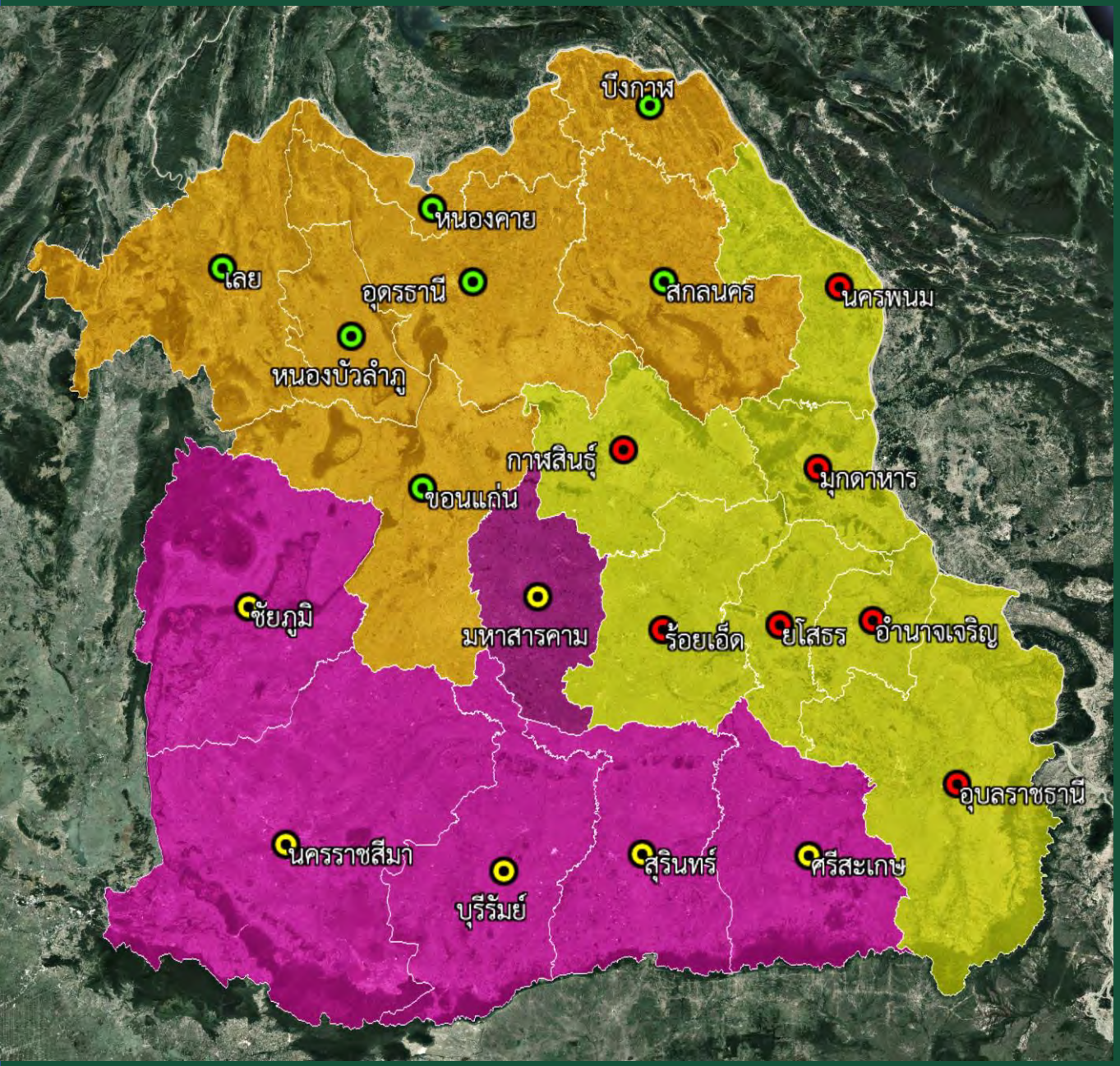
วัฒนธรรมเสมา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- พื้นที่กว่า 168,855 ตร.กม.
- ครอบคลุมพื้นที่ 20 จังหวัด
- 3 สำนักศิลปากร

๑. ความหมาย และหน้าที่ ของ "ใบเสมา"

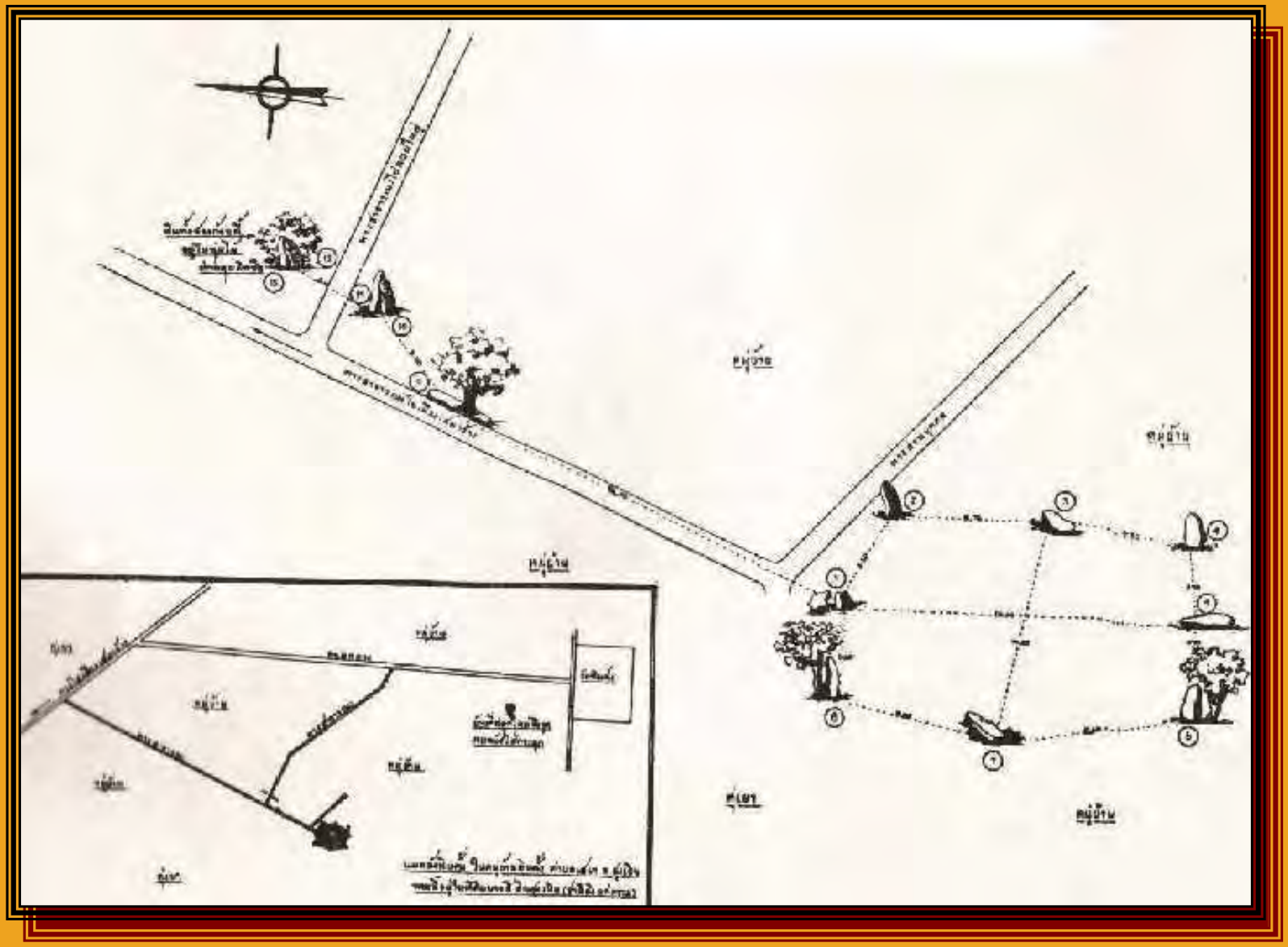

สีมา แปลว่า “เขต” หรือ “แดน” ในทางพุทธศาสนาจะใช้เป็นที่สำหรับทำสังฆกรรม กำหนดห้ามใหญ่เกินกว่าสามโยชน์ และห้ามเล็กจนพระสงฆ์ ๒๑ รูป ไม่อาจนั่งหัตถบาสกันได้ (ประมาณหนึ่งศอก) โดยมีนิมิต (สัญลักษณ์) บอกแนวขอบเขตของพัทธสีมานั้น พระวินัยปิฎกระบุถึงนิมิตที่มีพุทธานุญาตให้ใช้ได้ ๘ ชนิด ได้แก่ ภูเขา ศิลา ป่าไม้ ต้นไม้ จอมปลวก แม่น้ำ สระน้ำ ใบเสมาจึงเป็นนิมิตประเภทศิลาที่บอกขอบเขต รูปแบบจะแตกต่างออกไปตามยุคสมัยและรูปแบบทางศิลปะที่นิยมในสมัยนั้นๆ

หินตั้งปักคู่กันพบที่บริเวณเมืองโบราณเสมา
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ผังแสดงตำแหน่งใบเสมาที่พบบริเวณบ้านหินตั้ง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ใบเสมาที่พบวัดวัดกลางศรีพุทธาราม
อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ใบเสมาที่พบในพื้นที่บ้านกุ่ม แขวงอัตตะปือ สปป.ลาว

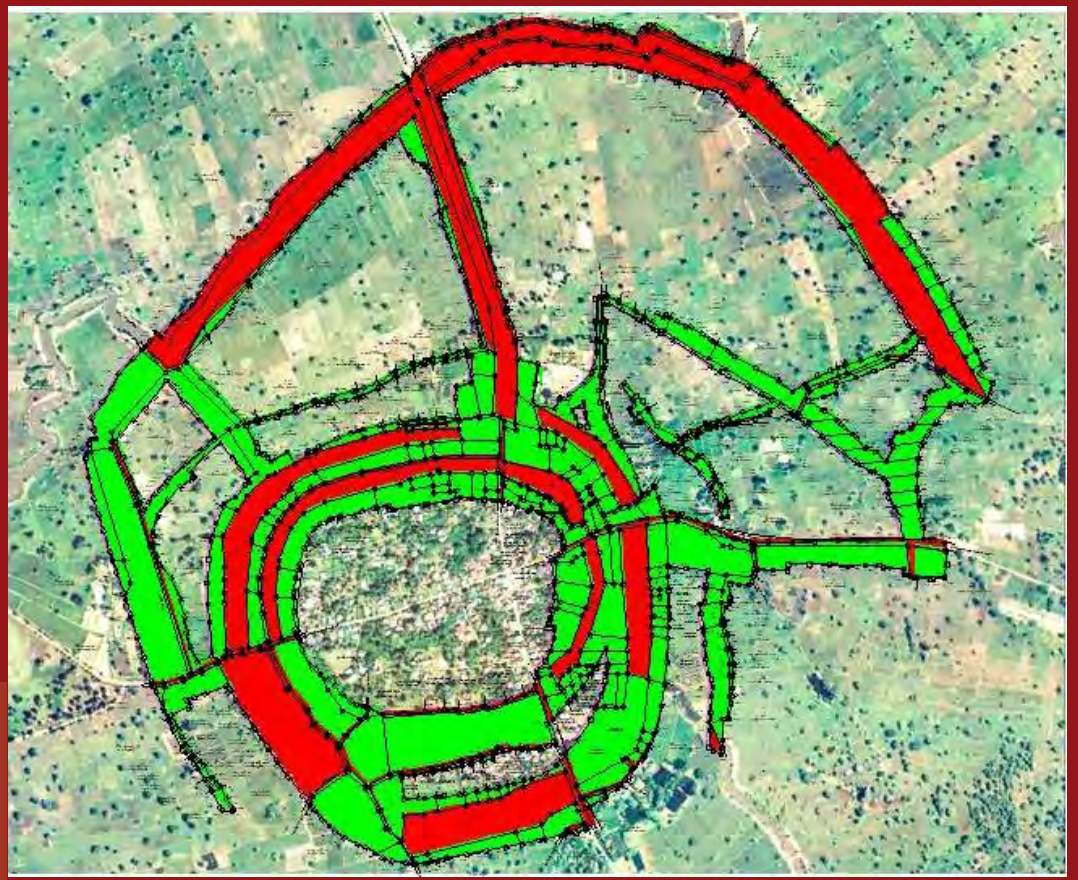

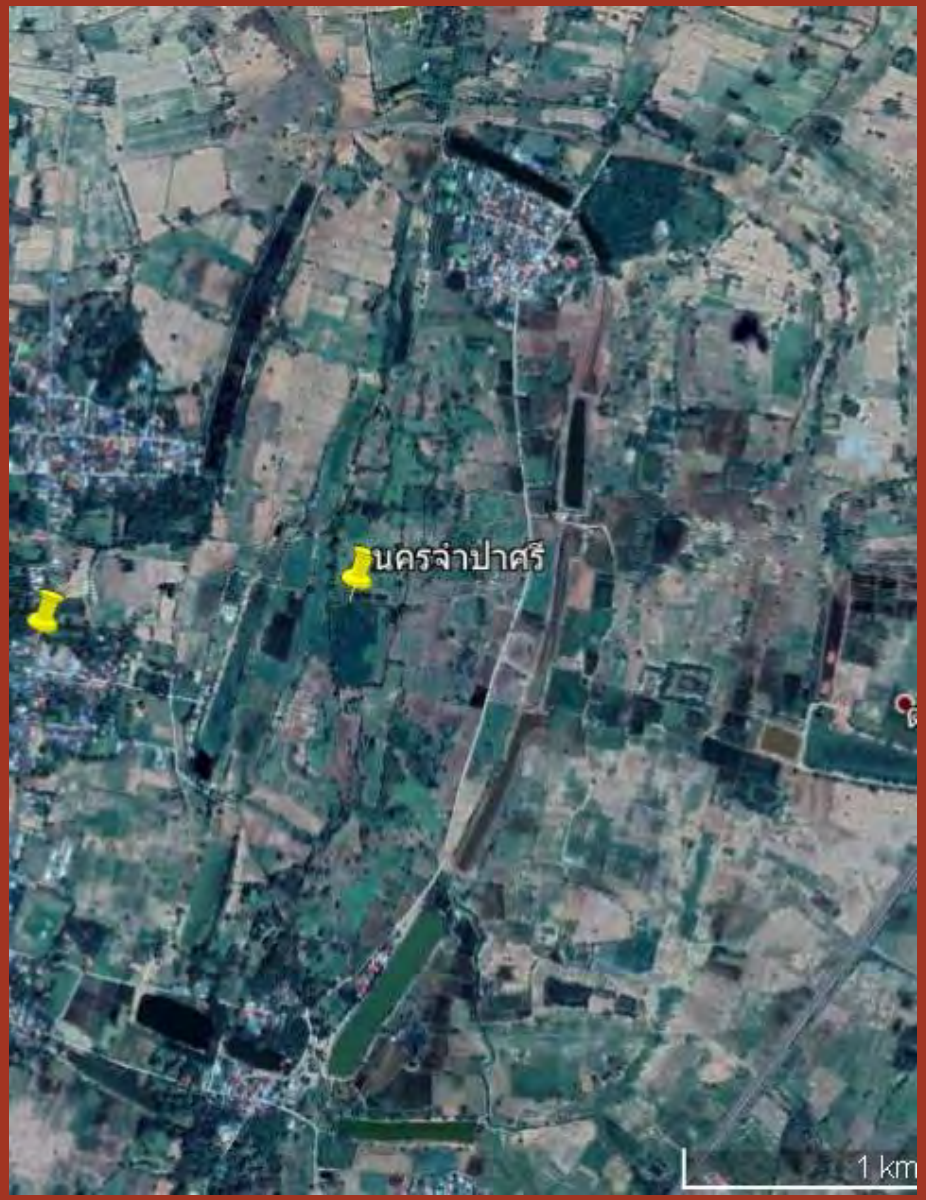

๒.วัฒนธรรมทวารวดี
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมืองโบราณเสมา
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

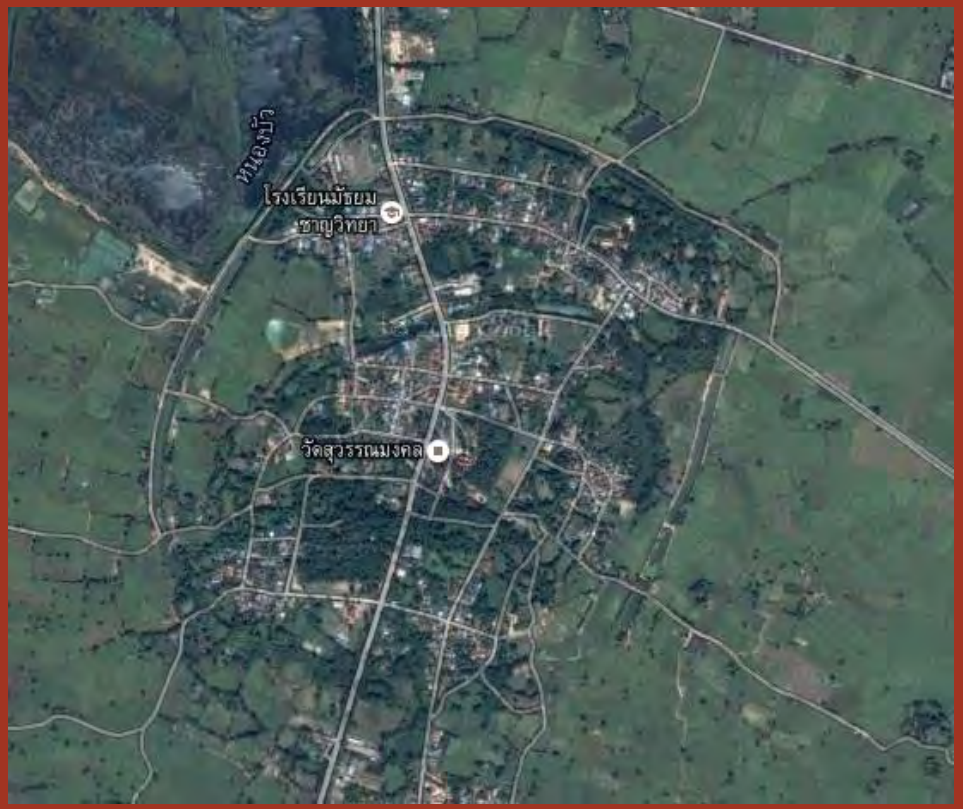
เมืองโบราณบ้านฝ้าย
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

เมืองโบราณนครจำปาศรี
อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

เมืองโบราณกันทรวิชัย
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

พระพุทธรูปในวัฒนธรรมทวารวดี

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากแหล่งโบราณคดี และโบราณสถานในวัฒนธรรมทวารวดี

ศาสนสถาน ภายในเมืองโบราณเสมา
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

๓. รูปแบบใบเสมาที่พบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบใบเสมา แบบที่ ๑ ใบเสมาแบบแผ่นหิน

รูปแบบใบเสมา แบบที่ ๑ ใบเสมาแบบแผ่นหิน

รูปแบบใบเสมา แบบที่ ๒ ใบเสมาแบบแท่งเหลี่ยม

รูปแบบใบเสมา แบบที่ ๒
ใบเสมาแบบแท่งเหลี่ยม

รูปแบบใบเสมา แบบที่ ๒ ใบเสมาแบบแท่งเหลี่ยม

รูปแบบใบเสมา แบบที่ ๓ ใบเสมาแบบธรรมชาติ (รูปทรงไม่แน่นอน)

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลร

๔. วัฒนธรรมเสมา ในวัฒนธรรมทวารวดี พื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูล ชี และโขง

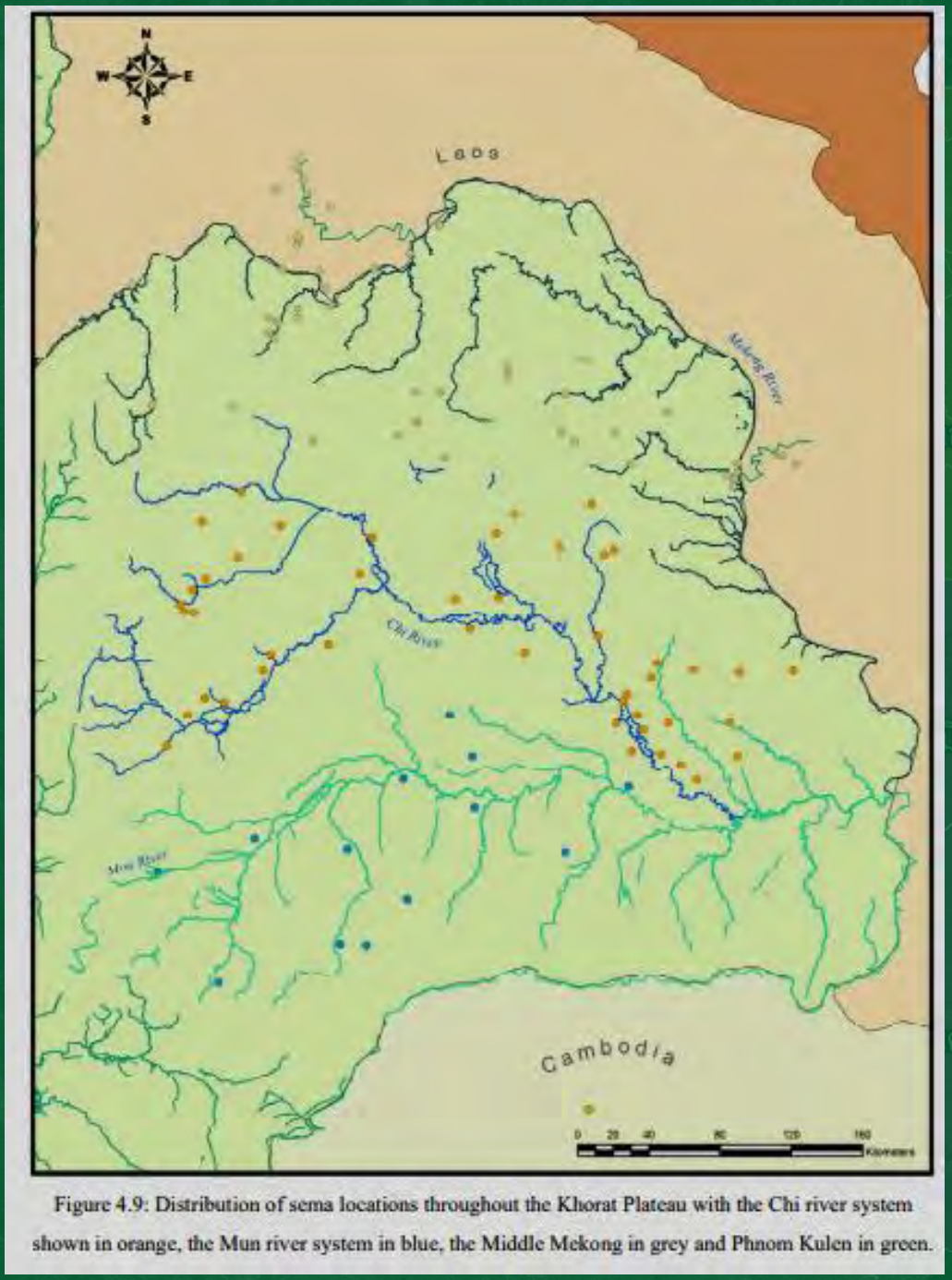

Figure 4.9: Distribution of sema locations throughout the Khorat Plateau with the Chi river system shown in orange, the Mun river system in blue, the Middle Mekong in grey and Phnom Kulen in green.

แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดี และโบราณสถานที่พบใบเสมาในวัฒนธรรมทวารวดี

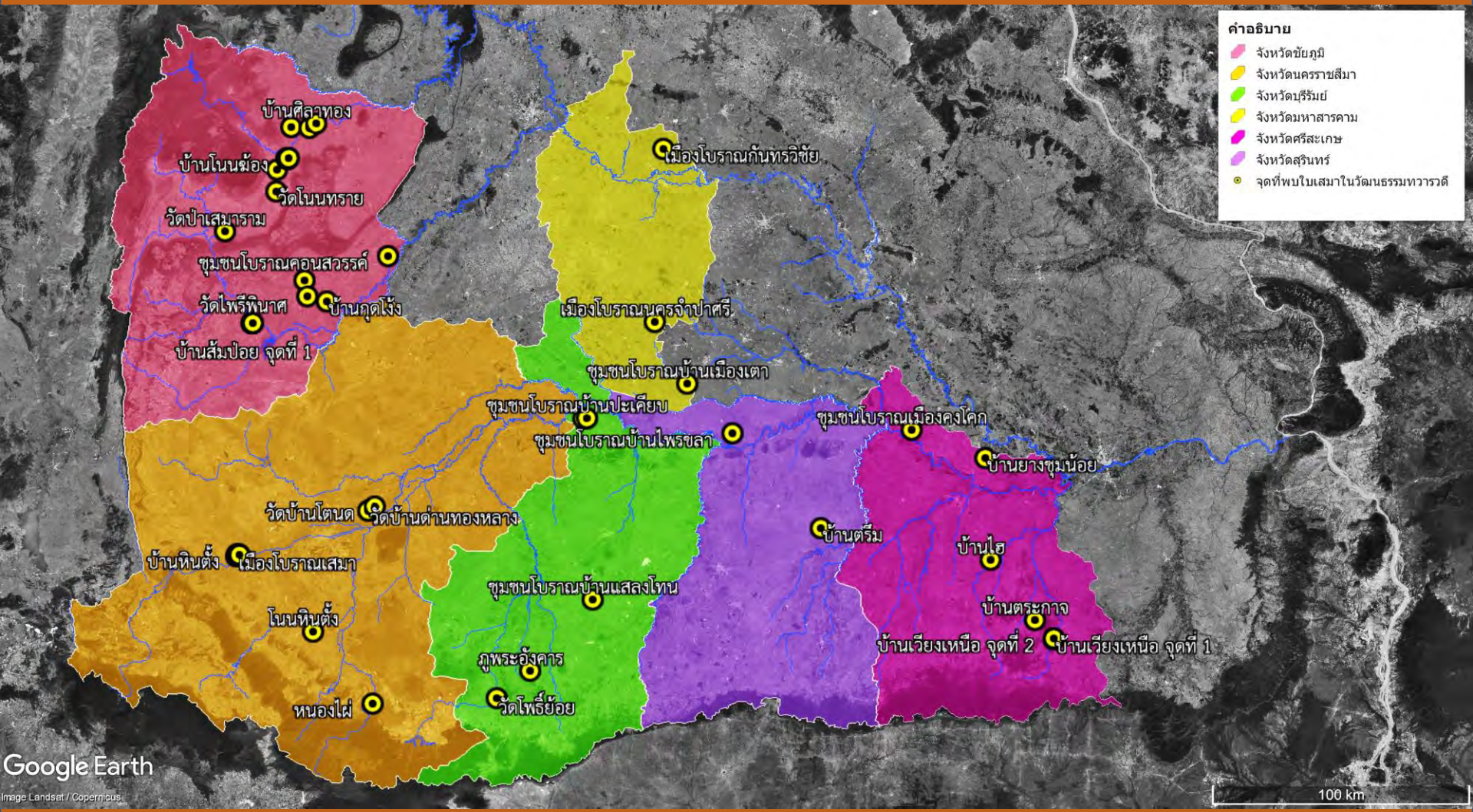
อ้างอิงภาพจาก Stephen A. Murphy. “THE BUDDHIST BOUNDARY MARKERS OF NORTHEAST THAILAND AND CENTRAL LAOS, 7TH-12TH CENTURIES CE: TOWARDS AN UNDERSTANDING OF THE ARCHAEOLOGICAL, RELIGIOUS AND ARTISTIC LANDSCAPES OF THE KHORAT PLATEAU”, Thesis Submitted to the School of Oriental and African Studies, for the Degree of Doctor of Philosophy University of London, 2010. P.146.

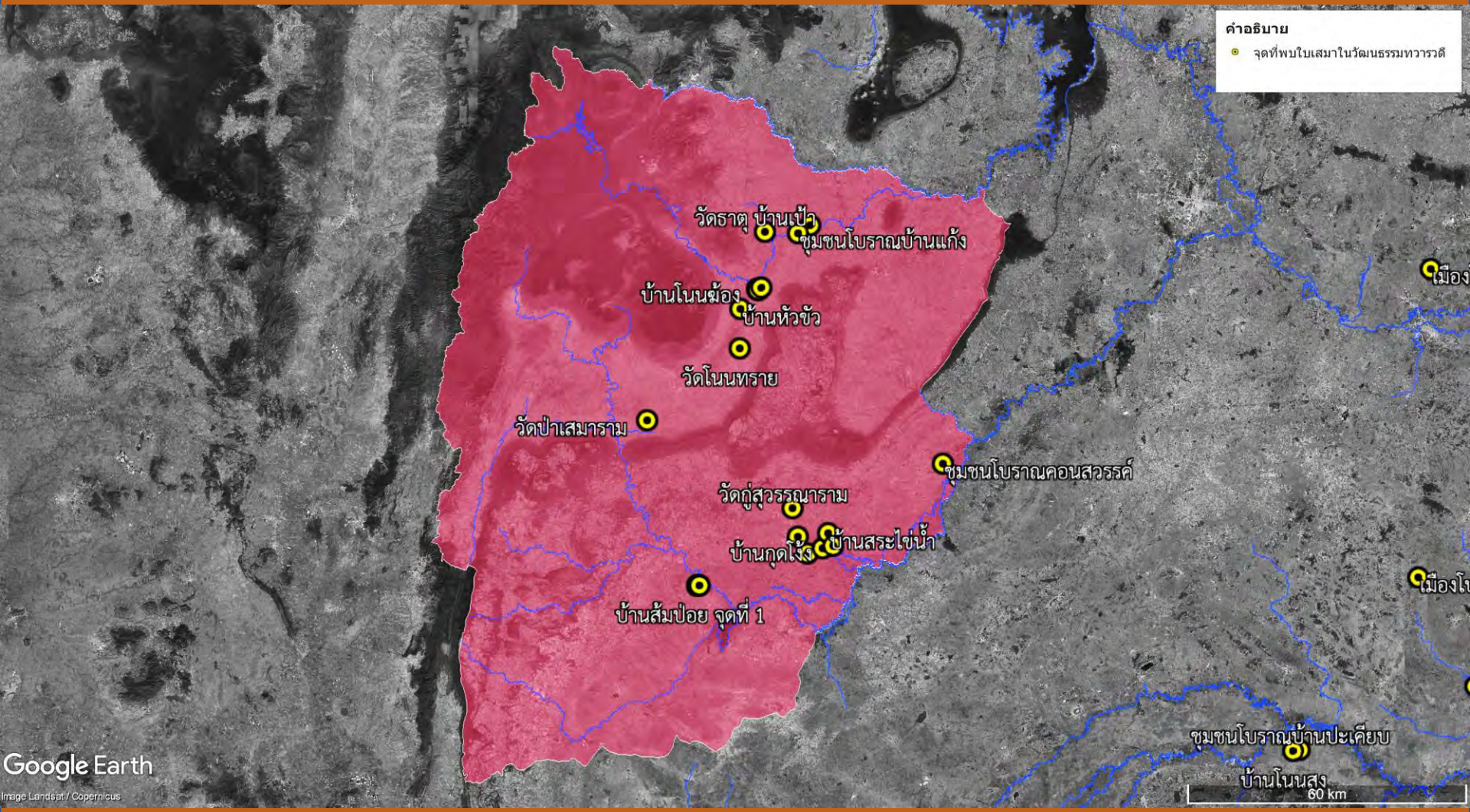
๔.๑ วัฒนธรรมเสมา ในวัฒนธรรมทวารวดี พื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูล

โดย สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

แหล่งใบเสมาในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลและแม่น้ำชี ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

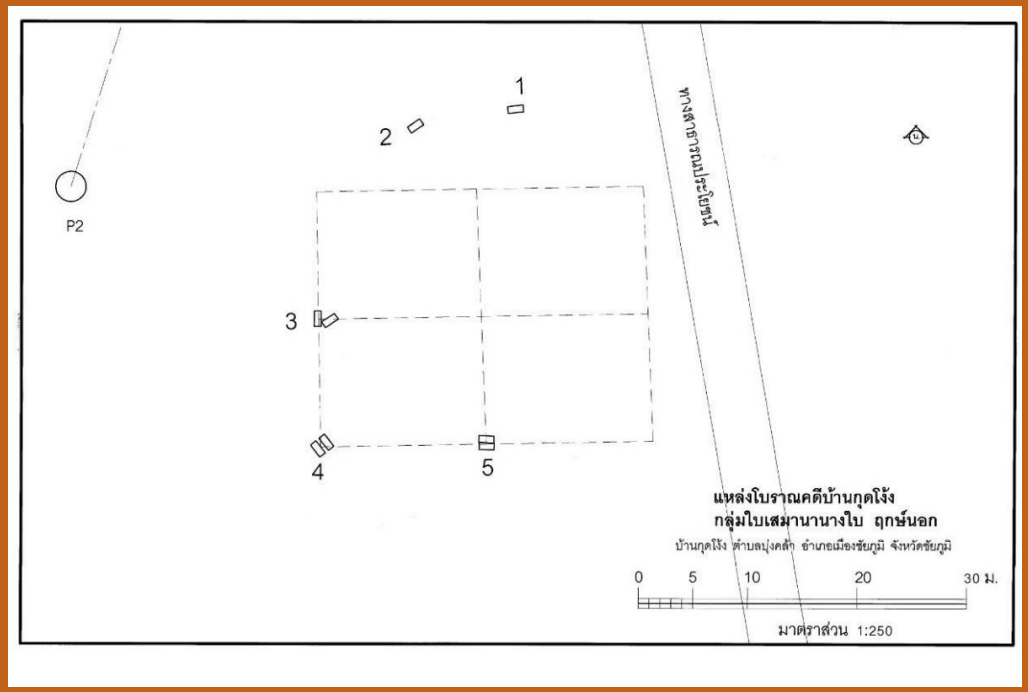
แหล่งใบเสมาในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

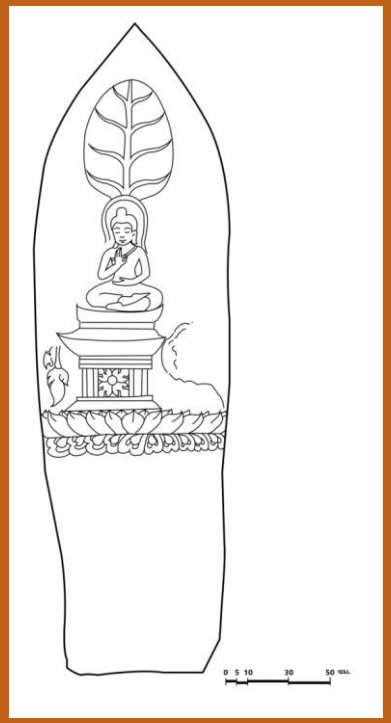

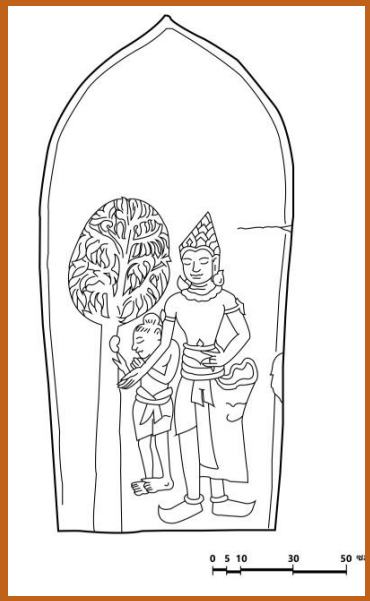

บ้านกุดโง้ง
ตำบลบุ่งคล้า อำเภอเมืองชัยภูมิ
จังหวัดชัยภูมิ

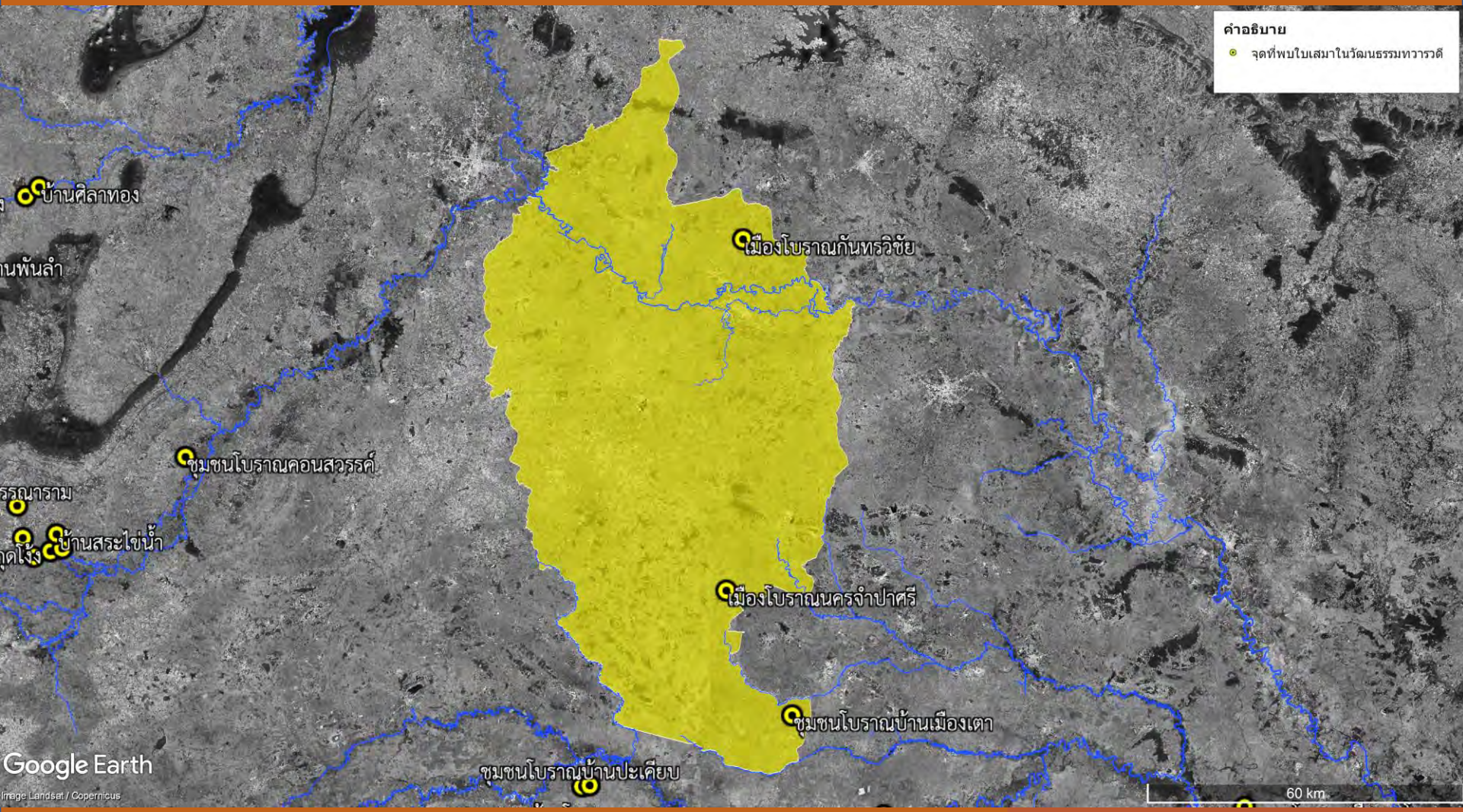

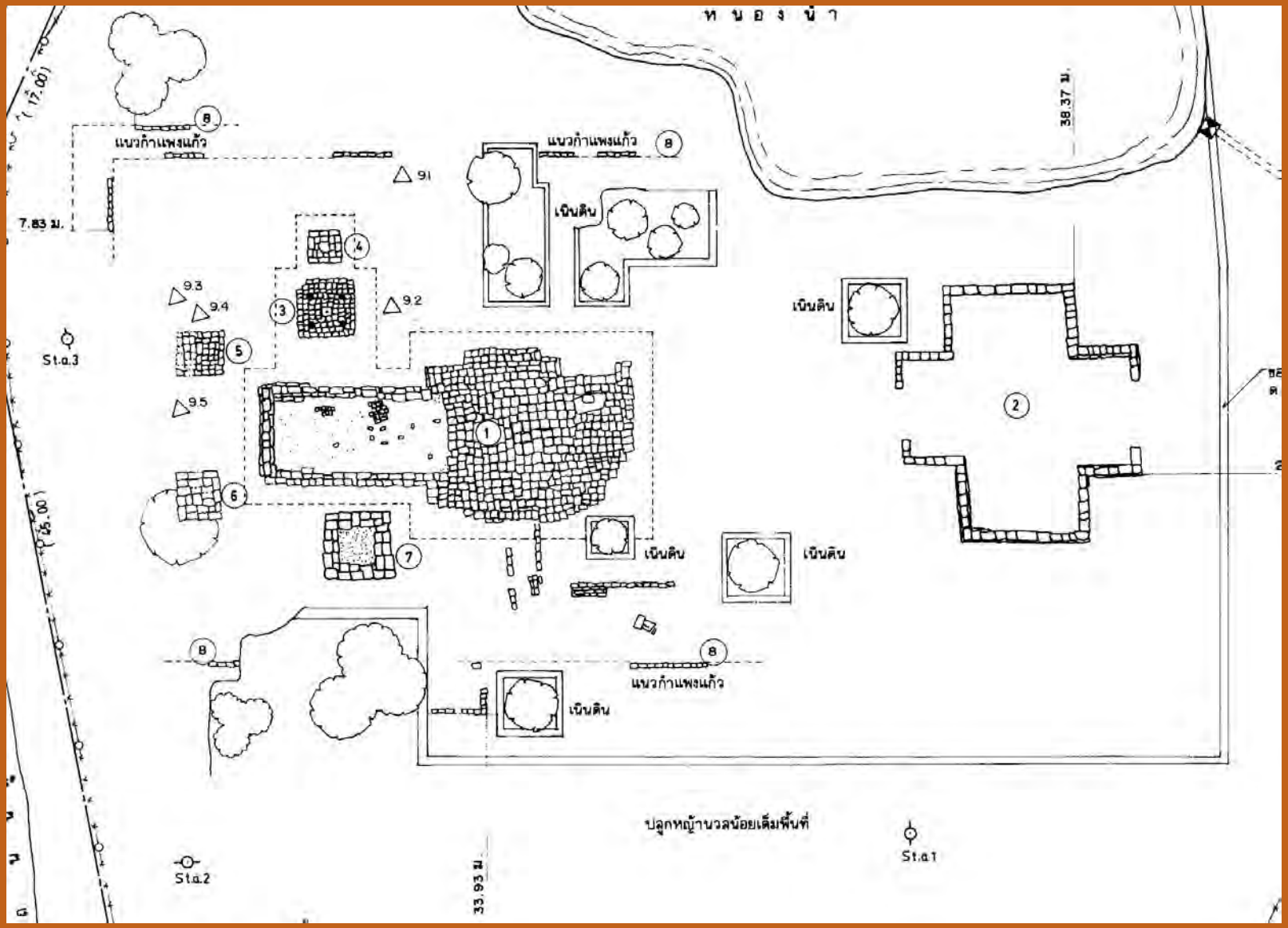

ตัวอย่างใบเสมาบ้านกุดโง้ง
ตำบลบุ่งคล้า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

แหล่งใบเสมาในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

โบราณสถานศาลานางขาว เมืองโบราณนครจำปาศรี อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

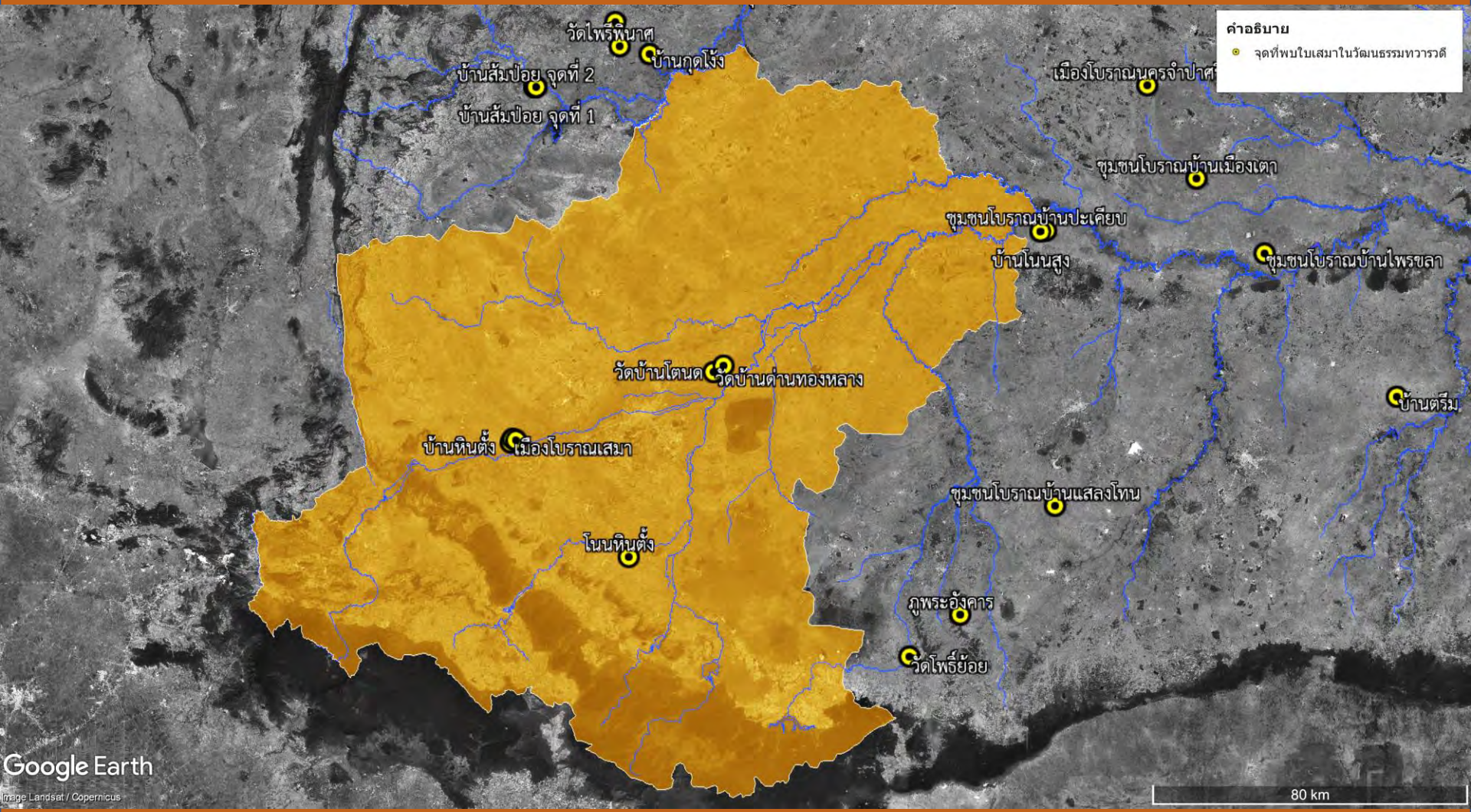

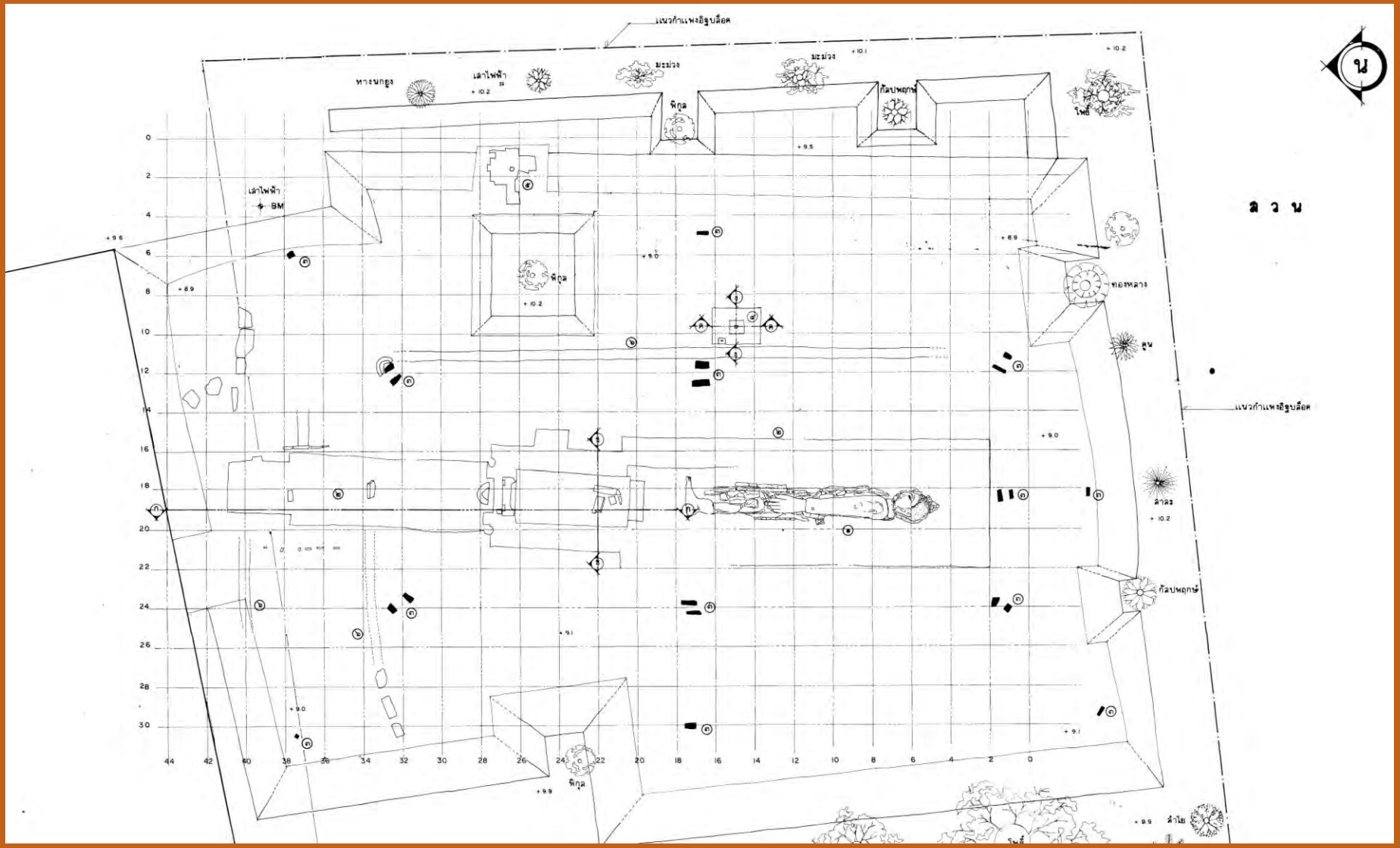

โบราณสถานศาลานางขาว ภายในเมืองโบราณนครจำปาศรี อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

แหล่งใบเสมาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

โบราณสถานพระนอนเมืองเสมา นอกเมืองโบราณเสมาด้านทิศใต้ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ใบเสมาที่ปักรอบองค์พระนอนเมืองเสมา

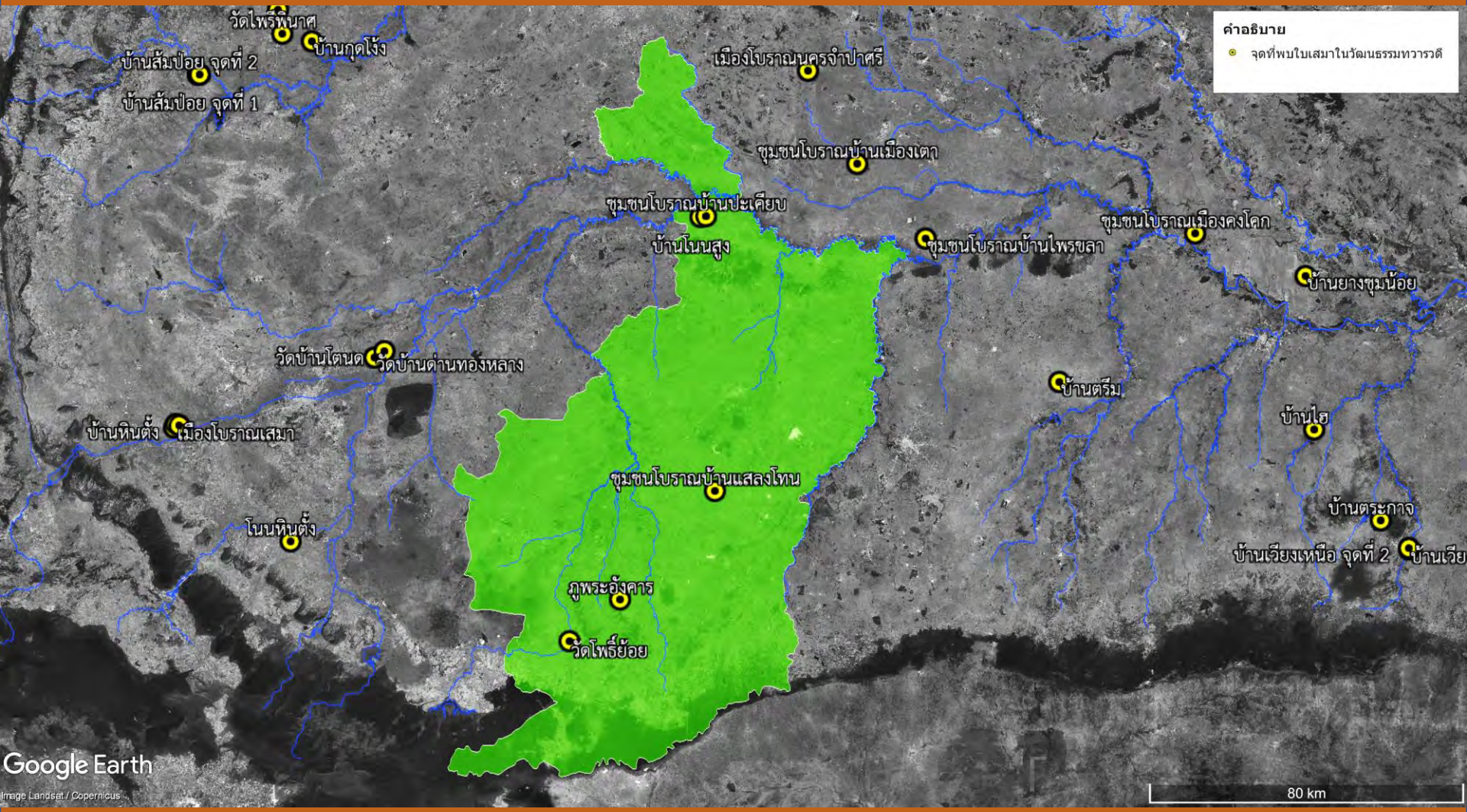

โบราณสถานหมายเลข ๓
ภายในเมืองโบราณเสมา
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

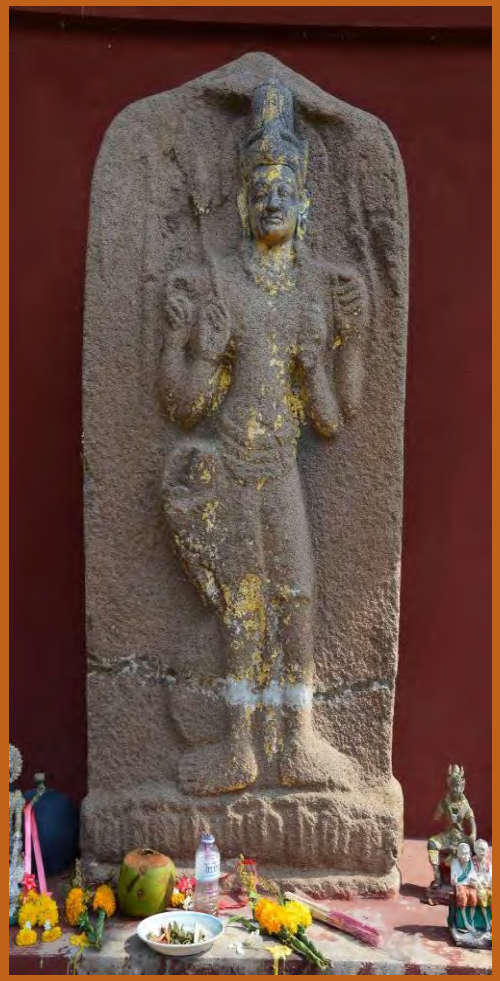

แหล่งใบเสมาในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

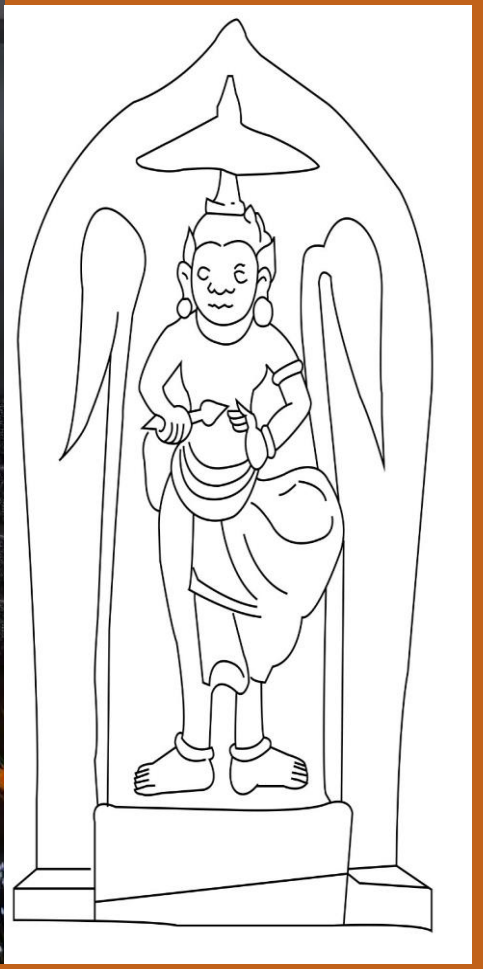

ตัวอย่างใบเสมาที่พบจากเขาพระอังคาร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

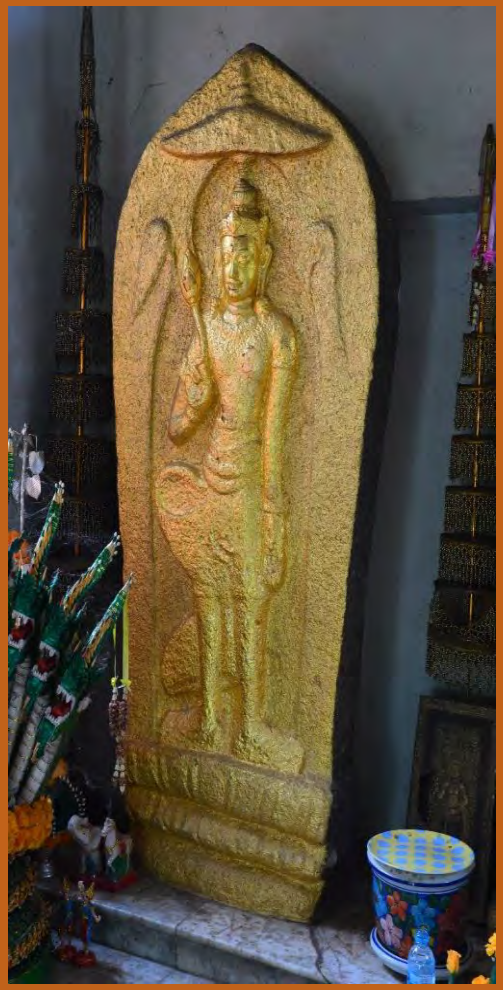

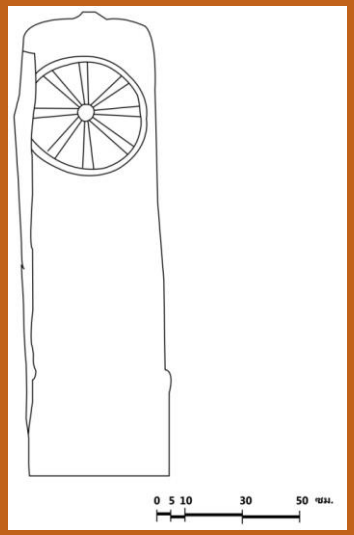

ตัวอย่างใบเสมาที่พบจากเขาพระอังคาร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

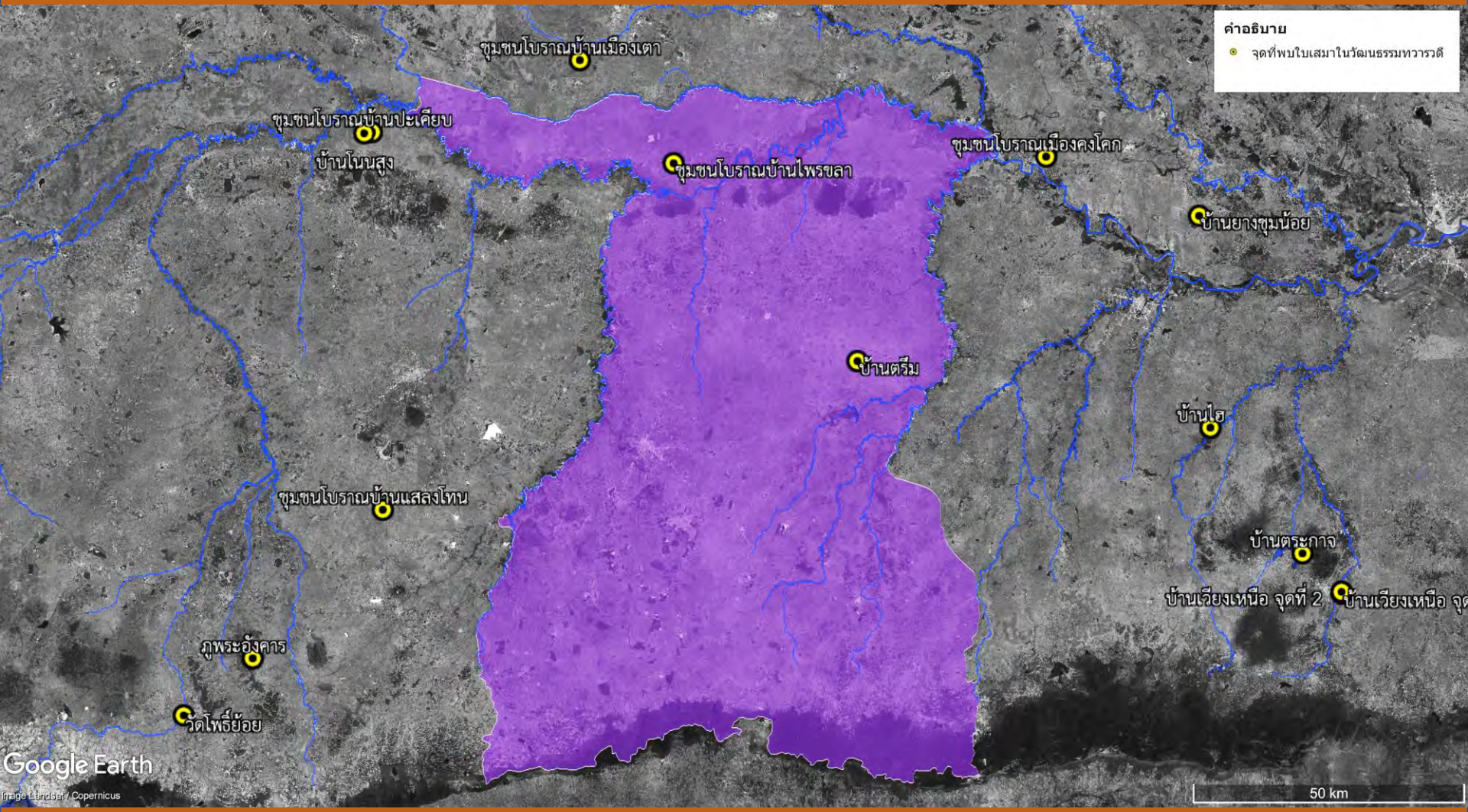

แหล่งใบเสมาในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

โนนสิมมาน้อย ชุมชนโบราณบ้านไพรขลา
อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

โนนสิมมาใหญ่ ชุมชนโบราณบ้านไพรขลา
อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

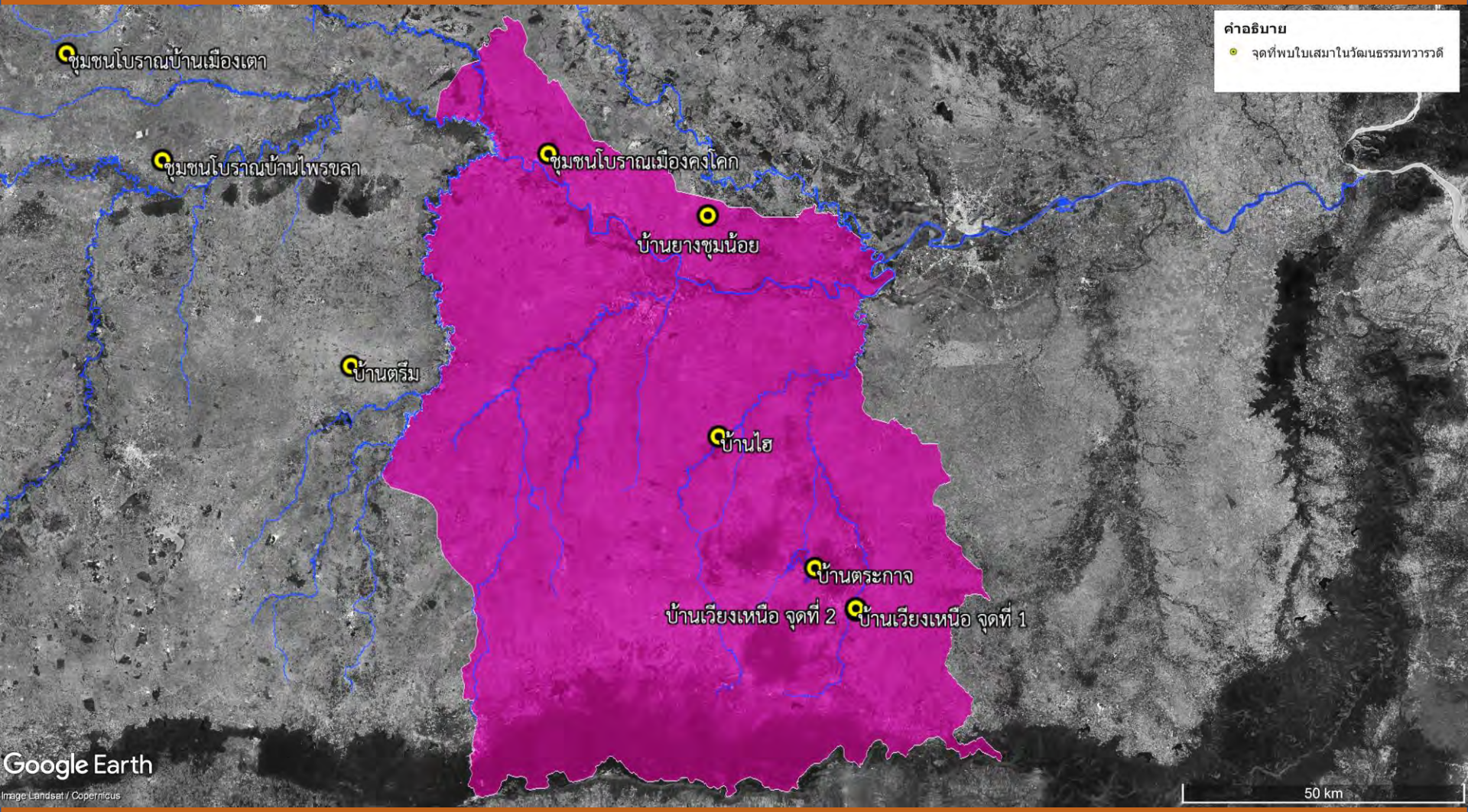

บ้านตรึม
อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

แหล่งใบเสมาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ใบเสมาที่พบบริเวณที่ดินนายชวน โคสัย ในท้องที่บ้านเดียงเหนือ
หมู่ที่ ๔ ตำบลเดียงเหนือ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

วัดซำแสง บ้านตระกาจ
อำเภอกันทลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

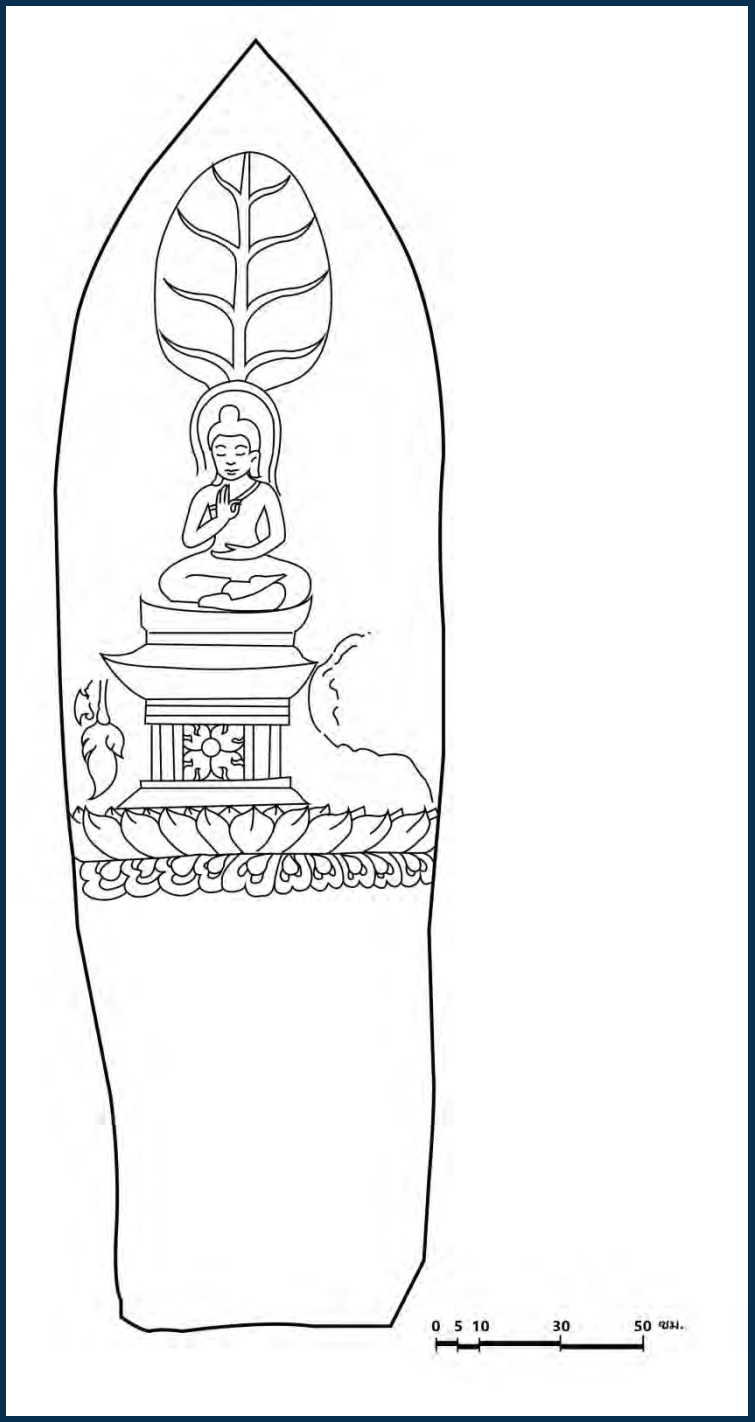

๔.๒ วัฒนธรรมเสมา ในวัฒนธรรมทวารวดี พื้นที่ลุ่มแม่น้ำชี

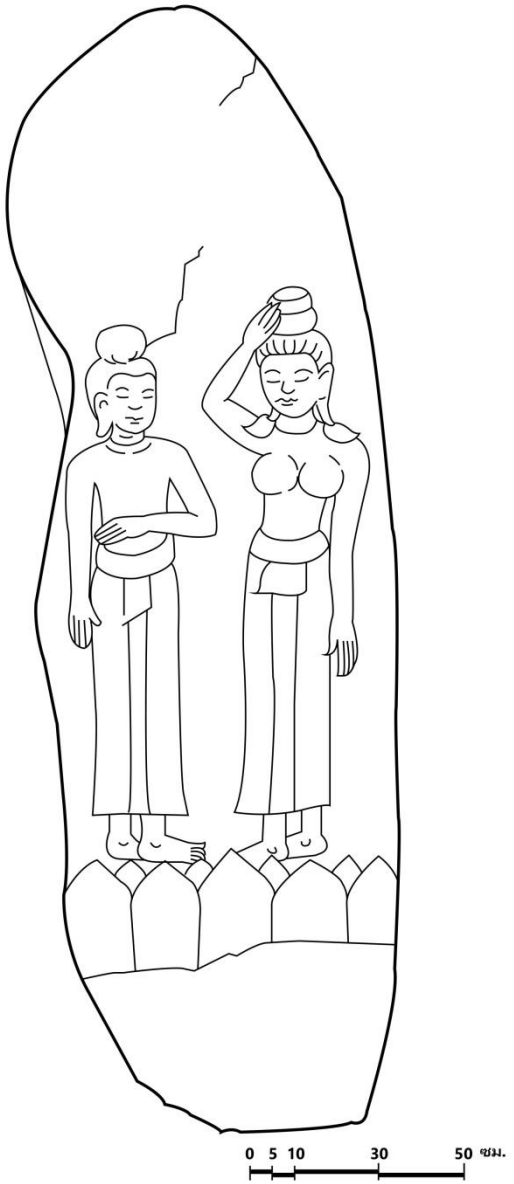
โดย สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

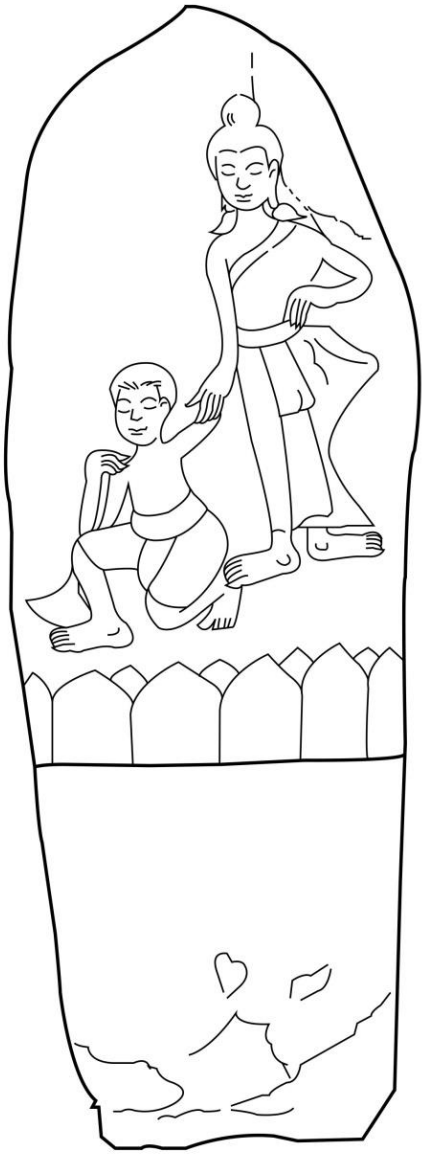

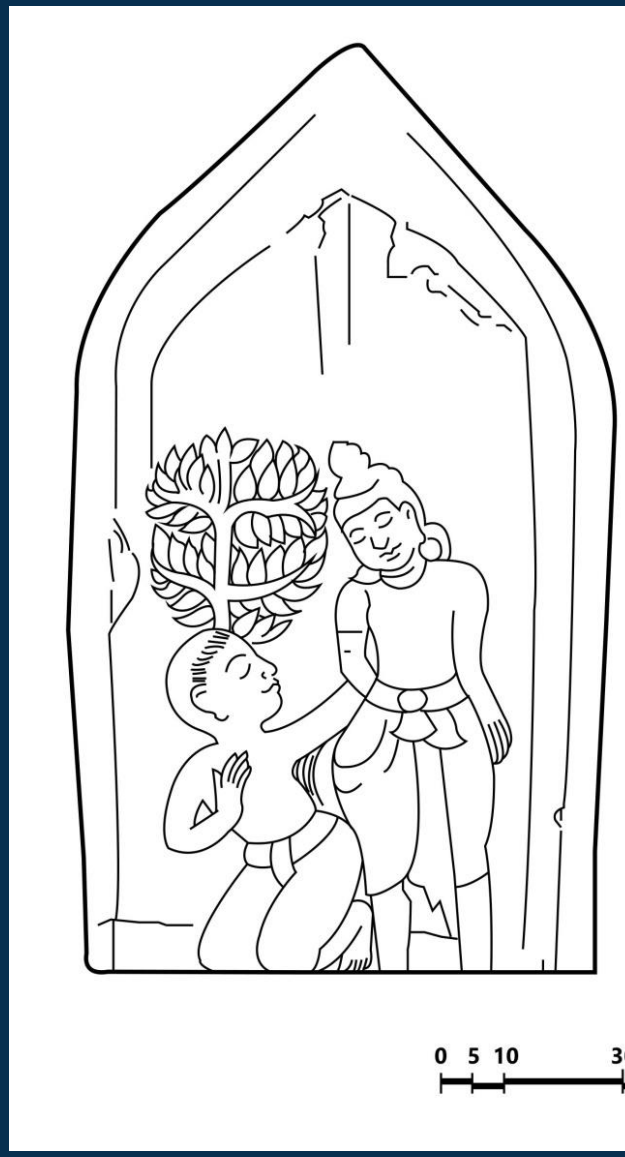

0 5 10 30 50 ซม.

0 5 10 30 50 ซม.

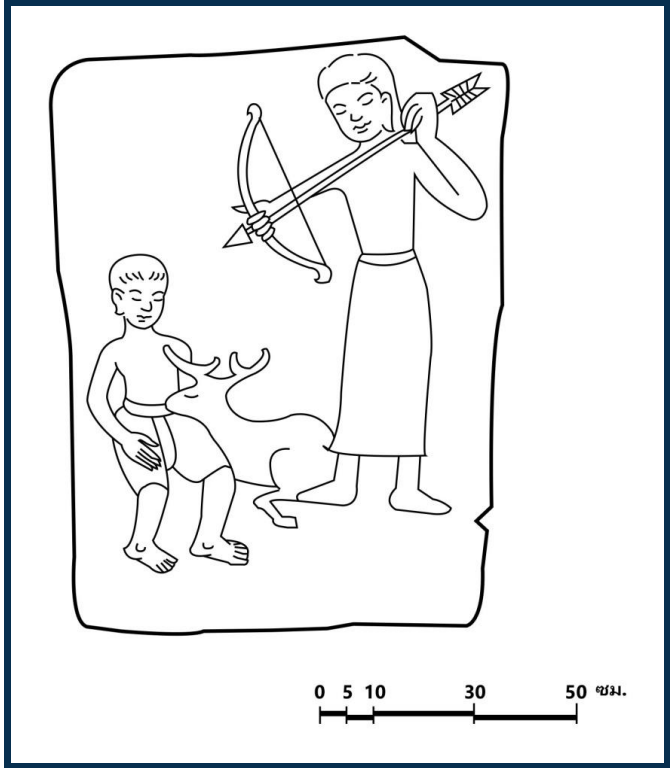

0 5 10 30 50 ซม.

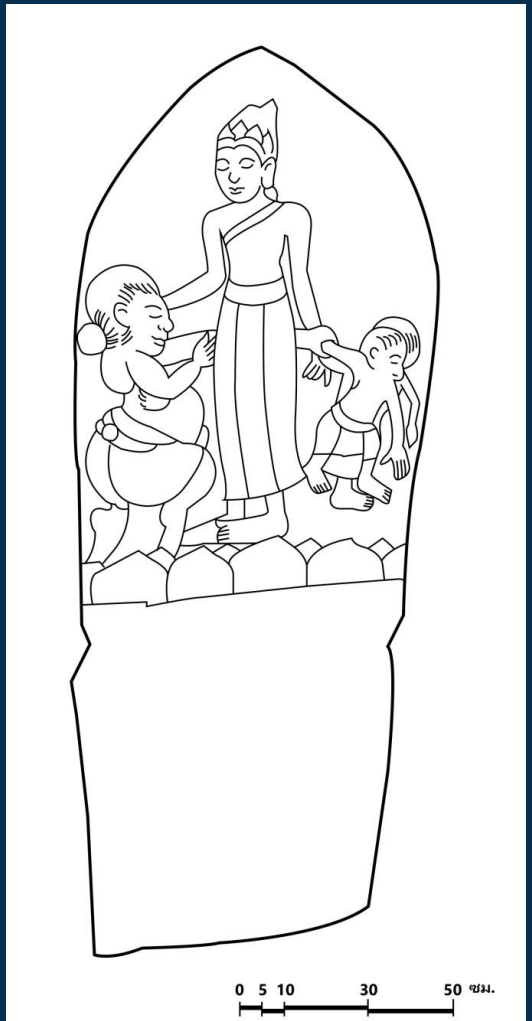

0 5 10 30 50 ซม.

0 5 10 30 50 ซม.

0 5 10 30 50 ซม.

0 5 10 30 50 ซม.

0 5 10 30 50 ซม.

0 5 10 30 50 ซม.

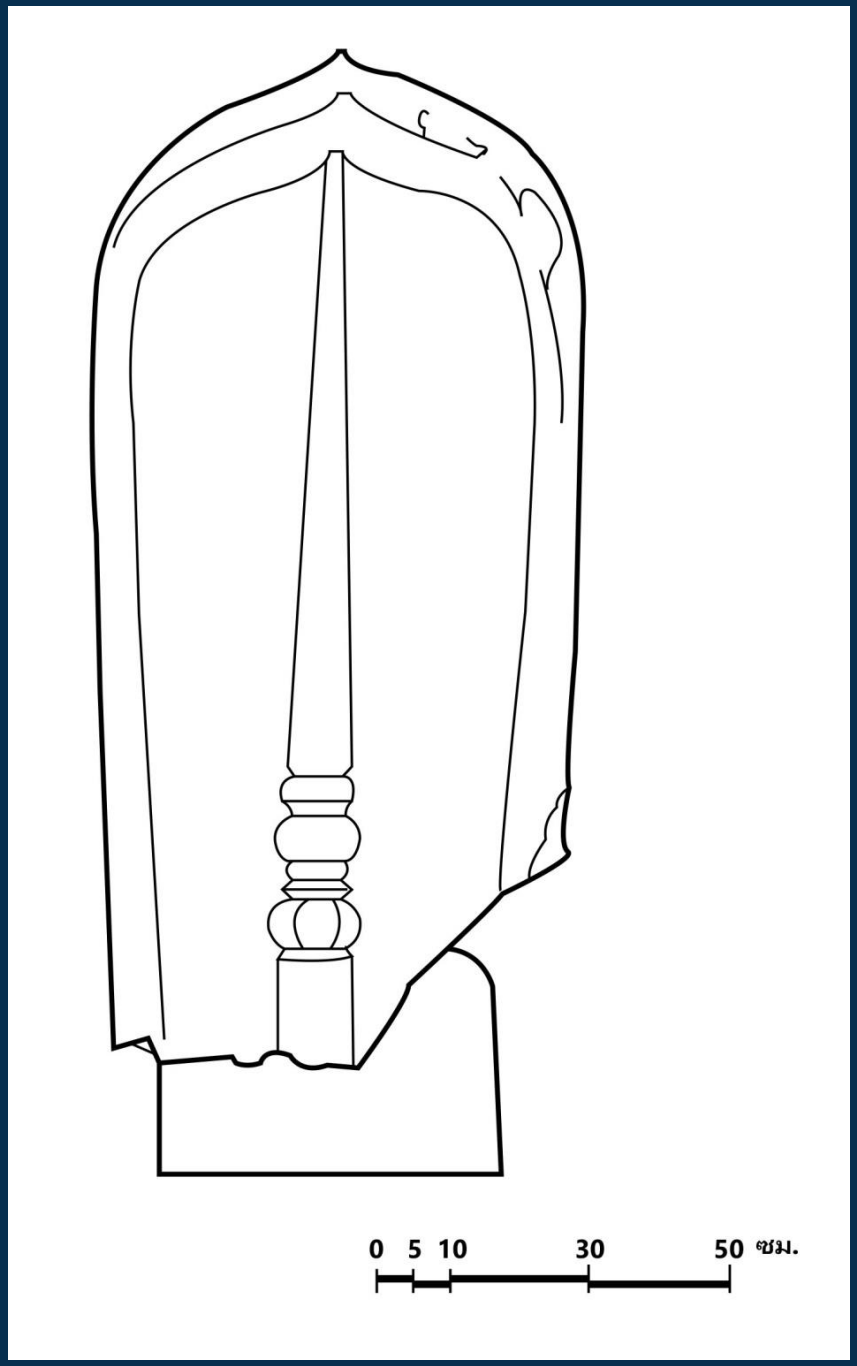

0 5 10 30 50 ซม.

๔.๓ วัฒนธรรมเสมา ในวัฒนธรรมทวารวดี พื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

โดย สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

เมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

เมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

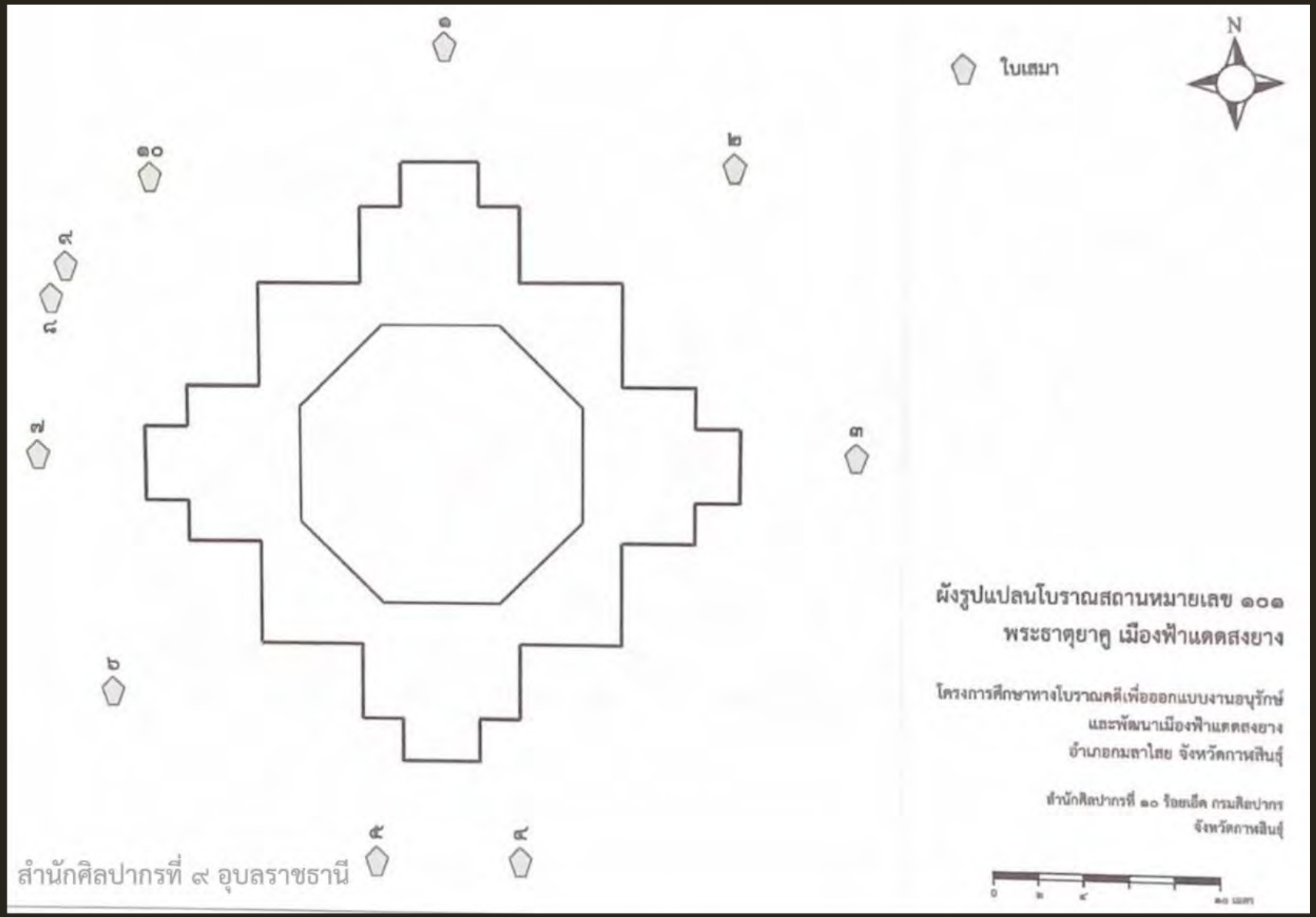
ใบเสมารอบพระธาตุยาคู ภายในเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง
ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ใบเสมารอบพระธาตุยาคู ภายในเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

โบราณสถานภายในเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง
ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

โบราณสถานโนนวัดสูง ภายในเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

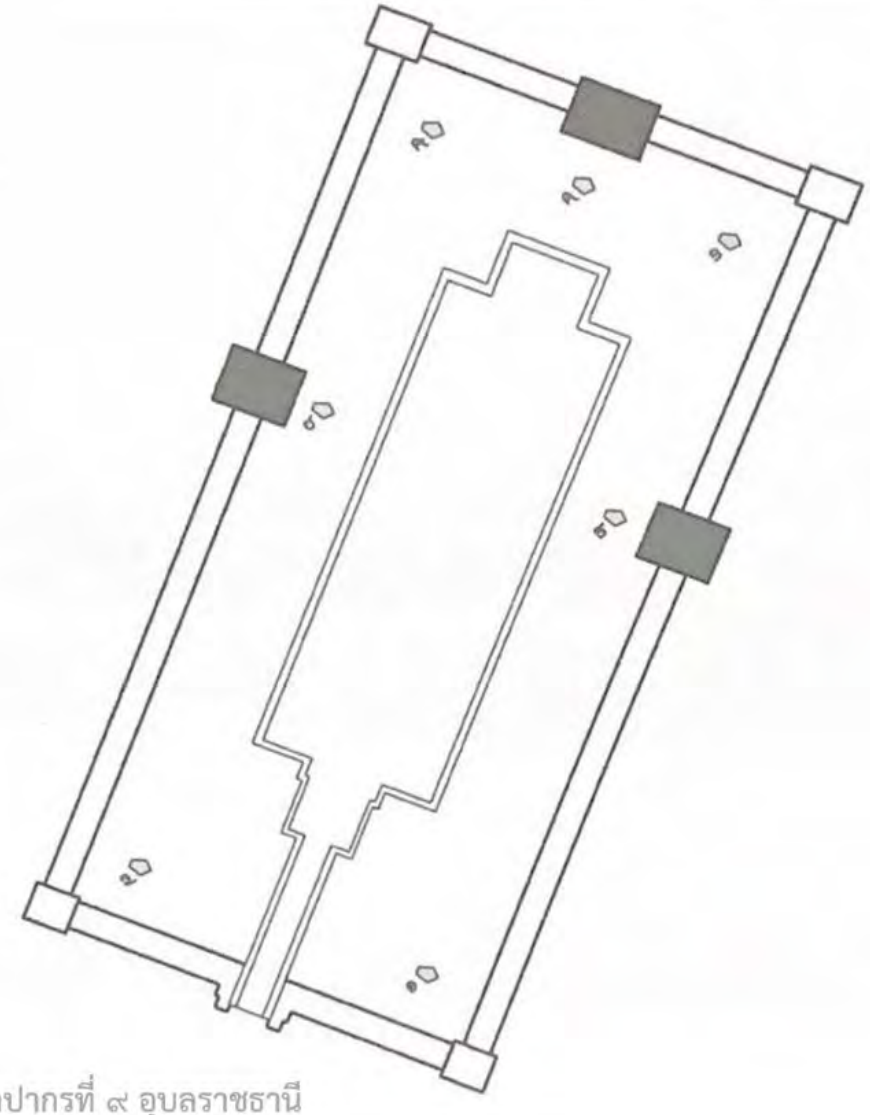
โบราณสถานโนนวัดสูง ภายในเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

โบราณสถานโนนวัดสูง ภายในเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

ใบเสมา (คู่)

N

ผังรูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๓๐๒
โบราณสถานโนนวัดสูง เมืองฟ้าแดดสงยาง

โครงการศึกษาทางโบราณคดีเพื่อออกแบบงานอนุรักษ์
และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ ร้อยเอ็ด กรมศิลปากร
จังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

บ้านตาดทอง ตำบลตาดทอง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

บ้านตาดทอง ตำบลตาดทอง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

บ้านขุมเงิน ตำบลขุมเงิน อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

บ้านขุมเงิน ตำบลขุมเงิน อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

เมืองโบราณร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

เมืองโบราณร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

วัดดงเฒ่าเก่า ตำบลนาหมอม้า อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

วัดดงเฒ่าเก่า ตำบลนาหมอม้า อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

วัดดงเฒ่าเก่า ตำบลนาหมอม้า อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

ชุมชนโบราณเมืองงิ้ว อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

ชุมชนโบราณเมืองงิ้ว อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

บ้านโพนเมือง (โนนขวาว) อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

บ้านไผ่ใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

บ้านไผ่ใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

วัดพระธาตุศรีคุณ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

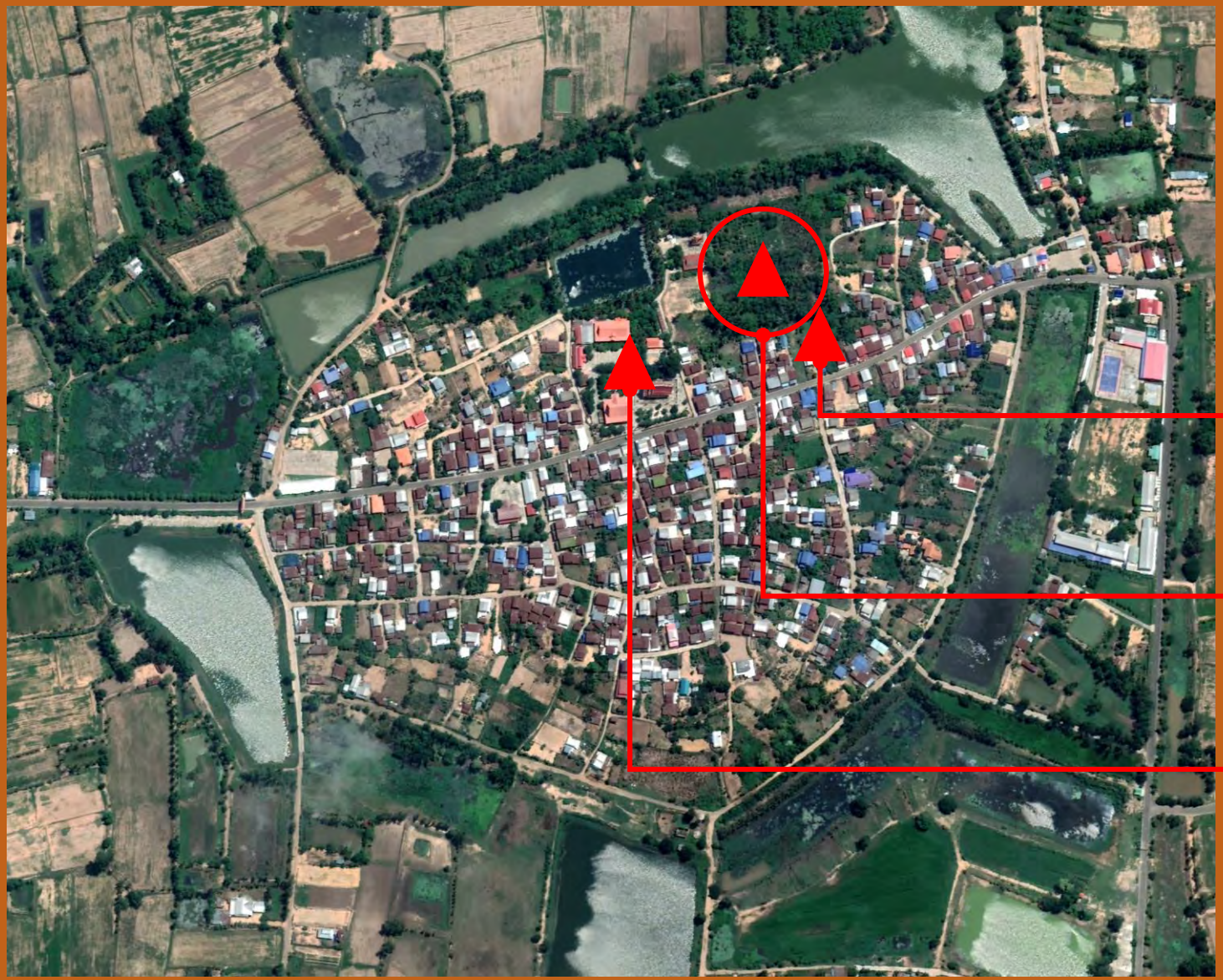

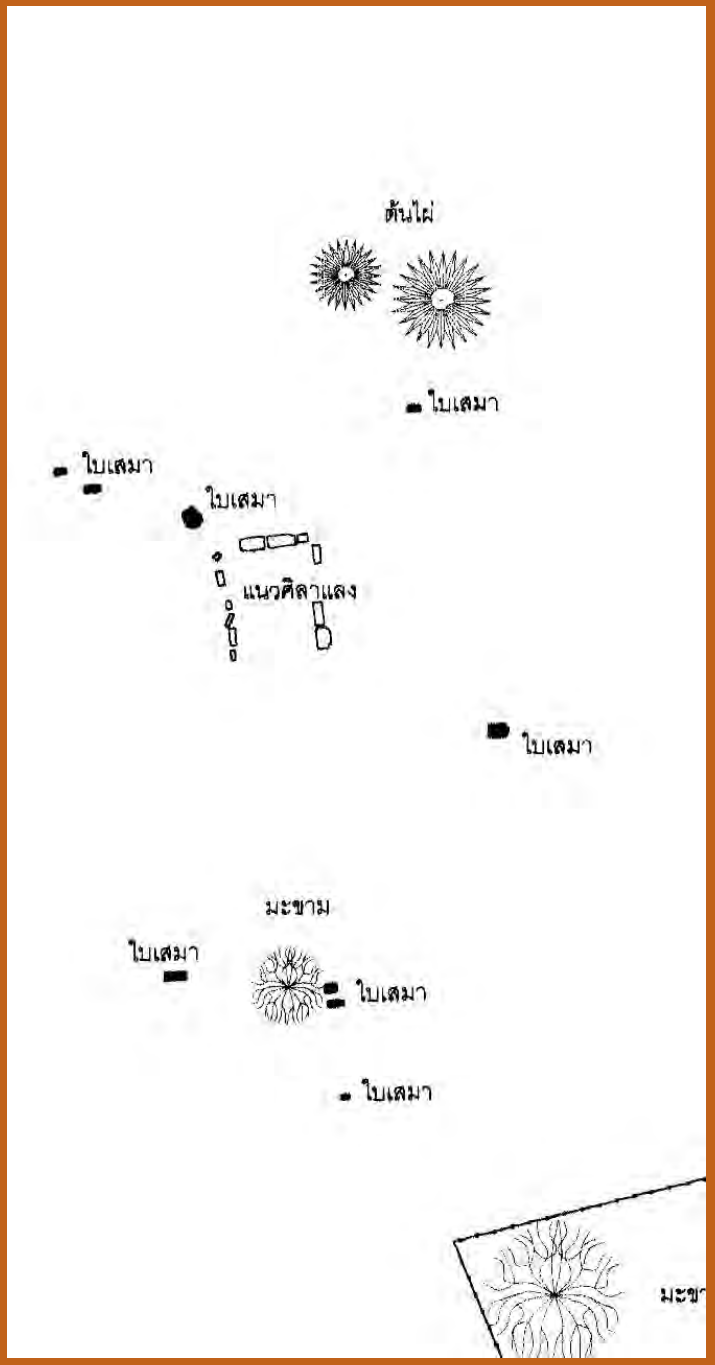
๕. ผลการศึกษาทางโบราณคดีจากแหล่งโบราณคดี และโบราณสถานที่พบใบเสมาในวัฒนธรรมทวารวดี

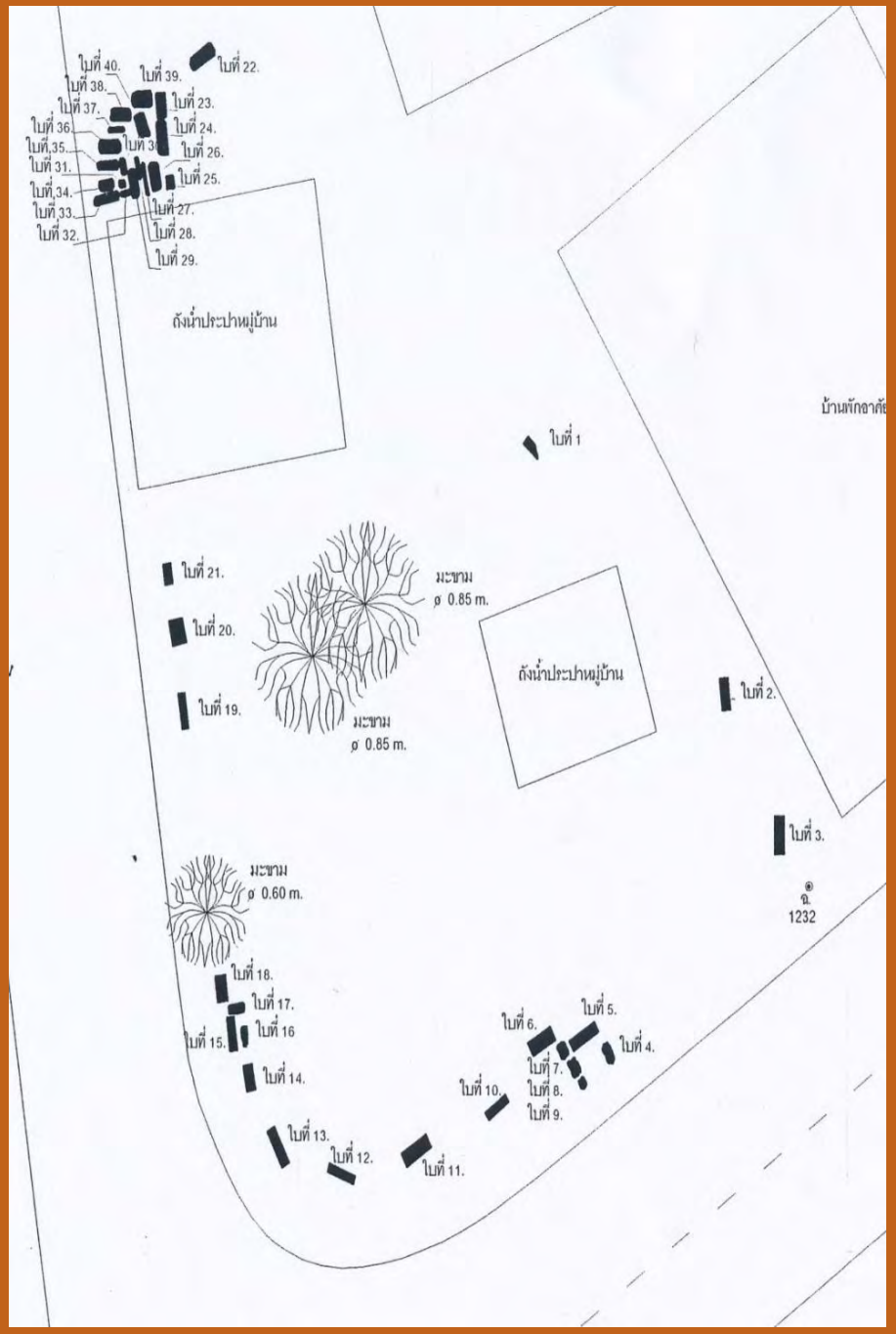

๕.๑.๑ ความสัมพันธ์ของใบเสมากับการตั้งชุมชนและพื้นที่ใช้งานทางวัฒนธรรมทวารวดี ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

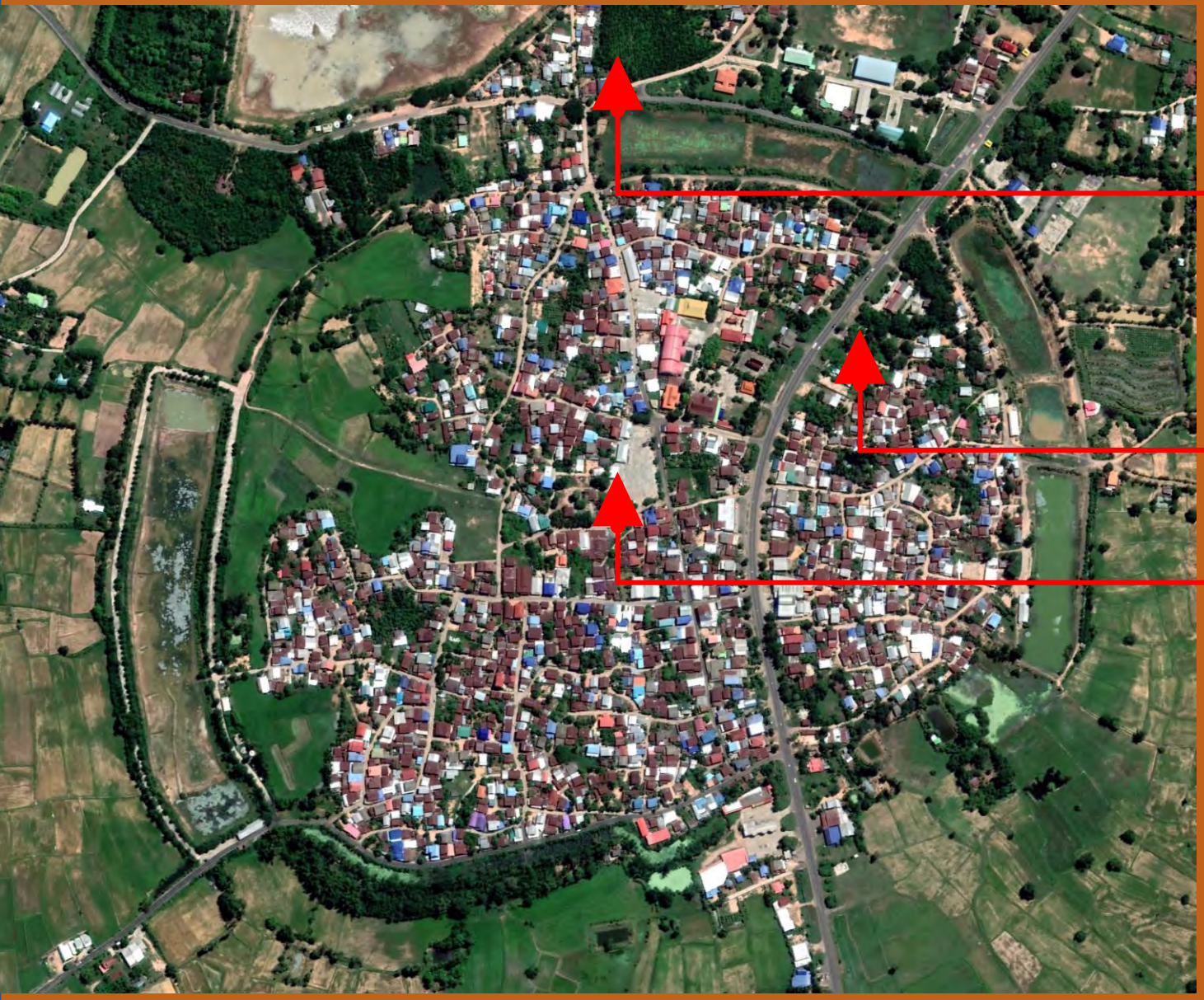
แหล่งใบเสมา ชุมชนโบราณบ้านปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ต้นไผ่
ใบเสมา
ใบเสมา
ใบเสมา
แนวศิลาแลง
ใบเสมา
มะขาม
ใบเสมา
ใบเสมา
ใบเสมา
มะขา

ใบที่ 40.
ใบที่ 39.
ใบที่ 22.
ใบที่ 38.
ใบที่ 37.
ใบที่ 23.
ใบที่ 36.
ใบที่ 24.
ใบที่ 35.
ใบที่ 26.
ใบที่ 31.
ใบที่ 25.
ใบที่ 34.
ใบที่ 27.
ใบที่ 33.
ใบที่ 28.
ใบที่ 32.
ใบที่ 29.
ถังน้ำประปาหมู่บ้าน
ใบที่ 1
ใบที่ 21.
มะขาม
ø 0.85 m.
ใบที่ 20.
ถังน้ำประปาหมู่บ้าน
ใบที่ 19.
ใบที่ 2.
มะขาม
ø 0.85 m.
ใบที่ 3.
มะขาม
ø 0.60 m.
1232
ใบที่ 18.
ใบที่ 17.
ใบที่ 6.
ใบที่ 5.
ใบที่ 15.
ใบที่ 16
ใบที่ 4.
ใบที่ 7.
ใบที่ 14.
ใบที่ 10.
ใบที่ 8.
ใบที่ 9.
ใบที่ 13.
ใบที่ 12.
ใบที่ 11.

แหล่งใบเสมา ชุมชนโบราณบ้านแสลงโทน อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ใบเสมาด้านทิศเหนือ

กลุ่มใบเสมาศาลเจ้าพ่อแสลงโทน

กลุ่มใบเสมาวัดโคกพระนอน

สรุป

การศึกษาเชิงพื้นที่ในโครงการนี้พบว่า ที่ตั้งแหล่งใบเสมากับพื้นที่การใช้งานของชุมชนในวัฒนธรรมทวารวดีในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์นั้น จะใช้เนินดินที่อยู่ภายในแนวกำแพงเมืองหรือนอกเมืองเป็นที่ตั้งกลุ่มใบเสมา โดยอาจจะมีมากกว่าหนึ่งจุด จะปักล้อมรอบอาคาร หรืออาจจะเป็นพื้นที่ปักใบเสมาใบบริเวณกว้างในพื้นที่เนินศักดิ์สิทธ์ของชุมชนก็ได้ โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในพื้นที่คือหินบะซอลต์ที่มีเนื้อหินละเอียด ที่สามารถสกัดขึ้นรูปได้มาใช้เสริมนอกเหนือจากหินทรายและศิลาแลง ส่วนแหล่งใบเสมาที่เขาอังคารนั้นเป็นลักษณะการใช้พื้นที่ที่มีความแตกต่างออกไป โดยน่าจะเป็นลักษณะของแนวคิดภูเขาศักดิ์สิทธิ์แบบเดียวกับที่ภูพระบาทซึ่งเป็นพุทธแบบเถรวาท

๕.๑.๒ การขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่วัดกู่สุวรรณวนาราม

ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ปีพ.ศ.๒๕๖๕

วัดกู่สุวรรณาราม
ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

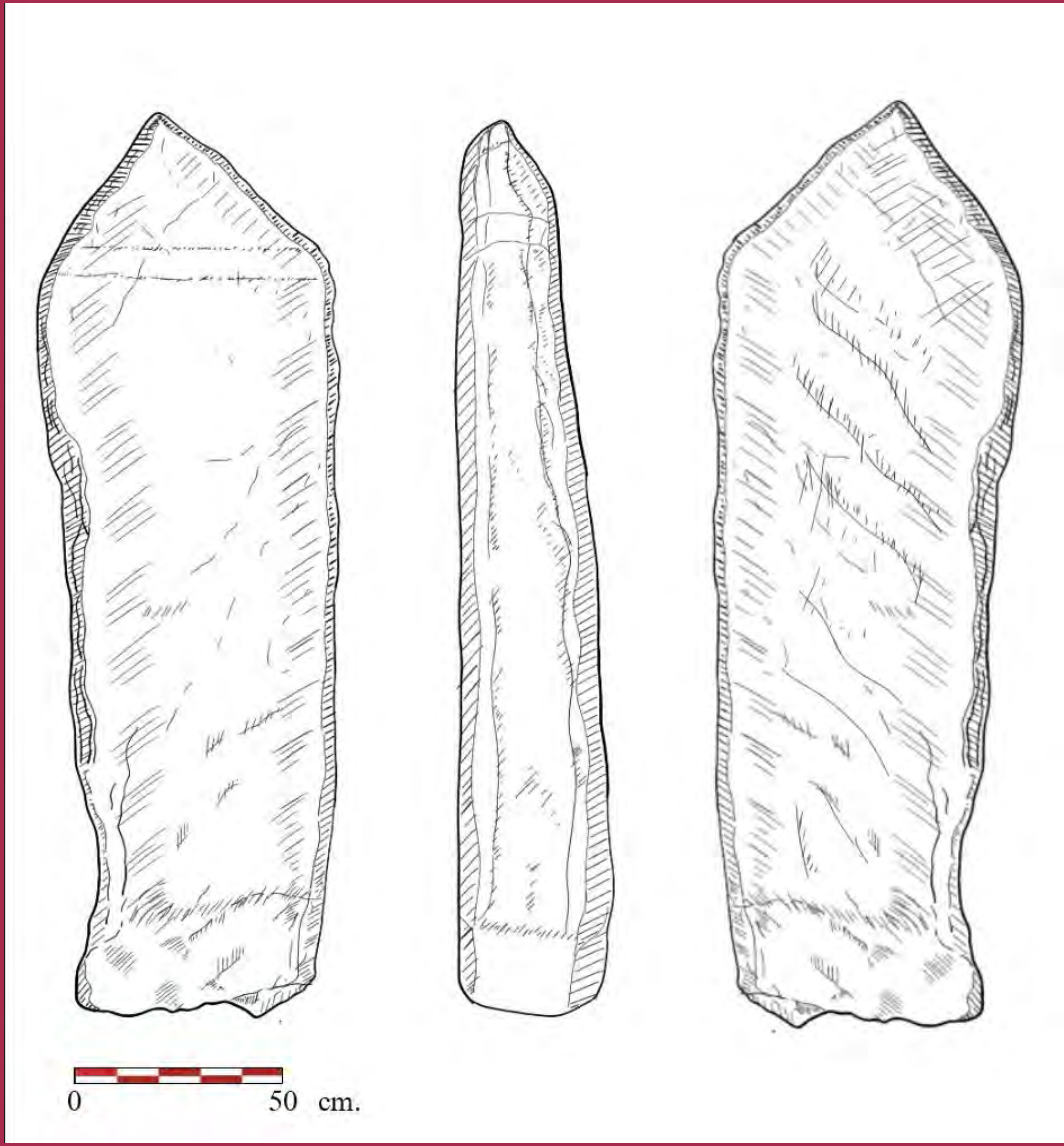
การขุดค้นทางโบราณคดีในบริเวณวัดกู่สุวรรณาราม
ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ใบเสมาที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดีในบริเวณวัดกู่สุวรรณาราม ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

สรุปผลการขุดค้น

จากการวิเคราะห์รูปแบบศิลปกรรมใบเสมา กำหนดอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ ในวัฒนธรรมทวารวดี **และค่าอายุที่ได้จากวิธีการเรืองแสงความร้อน(Thermoluminescence Dating) ได้ค่าอายุเฉลี่ยที่ ๑,๓๕๗-๑,๒๖๗ ปีมาแล้ว หรือในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓**

๕.๒ การศึกษาทางโบราณคดี โบราณสถานดอนหินศิลา

ตำบลจำปาโมง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

โบราณสถานดอนหินศิลา
ตำบลจำปาโมง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

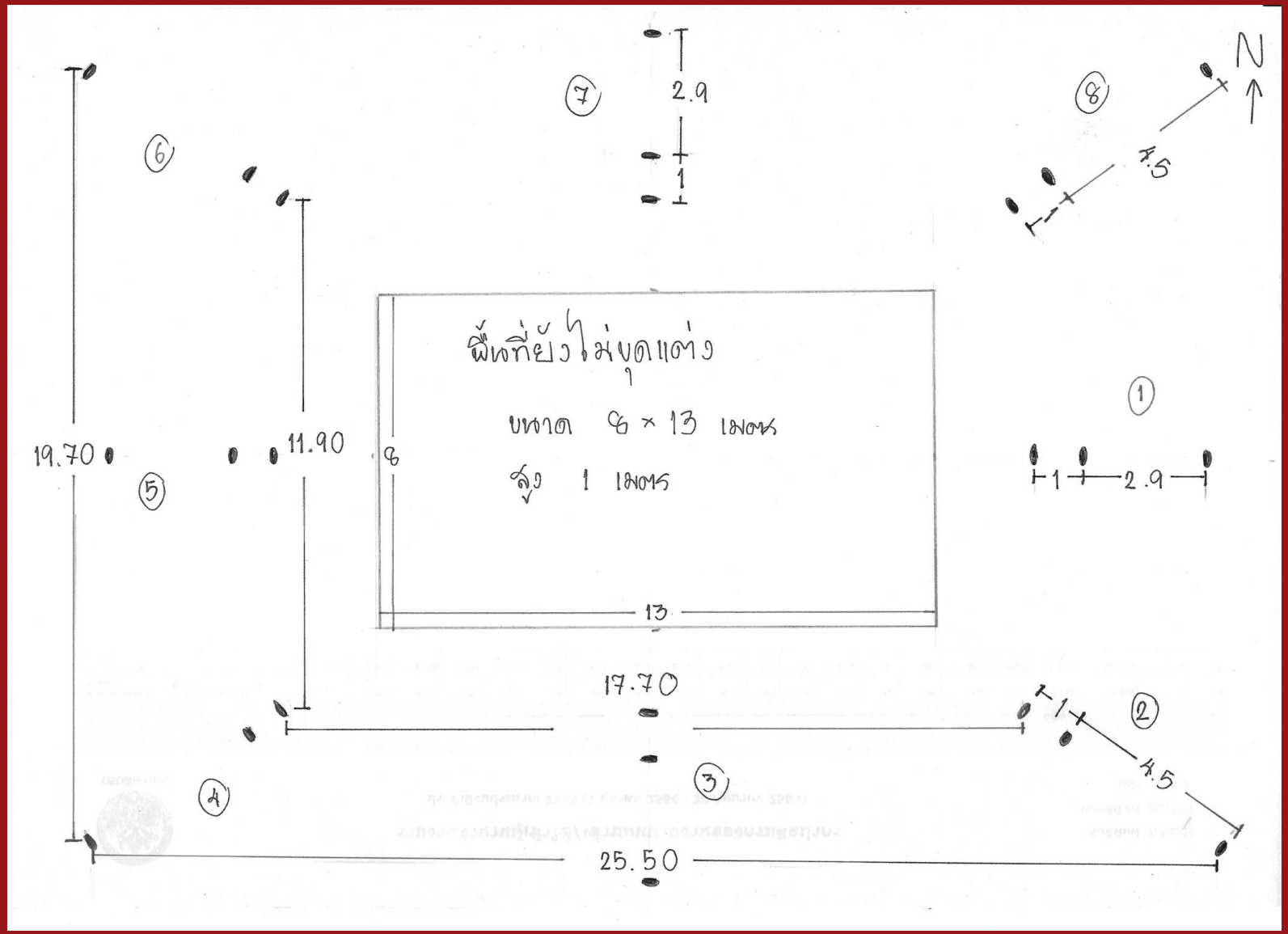
โบราณสถานดอนหินศิลา
ตำบลจำปาโมง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

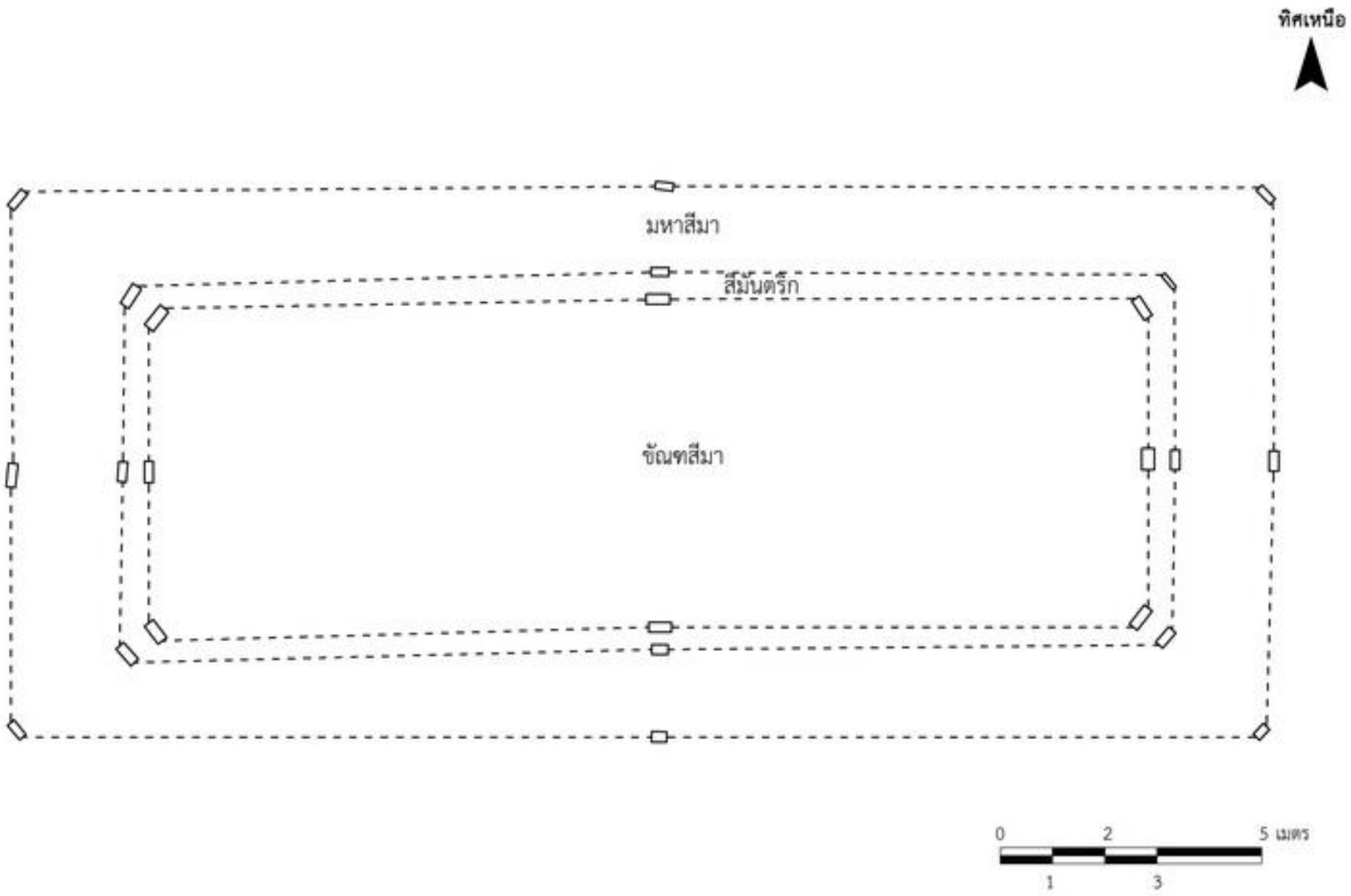

โบราณสถานดอนหินศิลา

ตำบลจำปาโมง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

N
พื้นที่ยังไม่ขุดแต่ง
ขนาด 6 × 13 เมตร
ลึก 1 เมตร
19.70
11.90
17.70
25.50
2.9
1
4.5
1
2.9
4.5
1
13
6
①
②
③
④
⑤
⑥
⑦
⑧

ทิศเหนือ
มหาสีมา
สีมันตริก
ขัณฑสีมา
0
2
5 เมตร
1
3

จารึกวัดป่าหนองเป่ง
อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

จารึกวัดป่าหนองเป่ง
อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

จารึกวัดป่าหนองเป่ง

ทะเบียนจารึก	
อักษร	ขอมโบราณ
ภาษา	สันสกฤต และเขมรโบราณ
ศักราช	พุทธศตวรรษที่ ๑๖
จารึกอักษร	จำนวน ๑ ด้าน มี ๖ บรรทัด
วัตถุจารึก	ศิลาประเภทหินทราย
ลักษณะวัตถุ	แผ่นรูปใบเสมามีสันตรงกลาง หรือทรงกลีบบัว
ขนาดวัตถุ	กว้าง ๗๐ ซม. สูง ๒๔๐ ซม. หนา ๒๐ ซม.
บัญชี/ทะเบียนวัตถุ	อด. ๒๔
พบเมื่อ	วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

คำจารึก

๑. .ราเสฺยาศฺรีมานิอ จราชากลียุค
๒. สมเยเจตฺเตฺรส. ..ศฺเขฺลญาพุทา
๓. หโ.ชฺเญชิวทิน. เตวาลกเมาทนา
๔. เทวินาเมทานุปตฺเตน กฺรตุปุนฺเยสทิ....
๕. เสลาคิรามะเขฺลาญิวลิ ตฺรินามนามฺนาสวาป
๖. ติ สมเยา

คำอ่าน

๑. .ราโสยศฺรีมานิอ จราชากลียุค
๒. สมเยเจตฺเตฺรส. ..ศฺเขฺลญาพุทา
๓. หโ.ชฺเญชิวทิน. เตวาลกโมทนา
๔. เทวินาเมทานุปตฺเตน กฺรตุปุนฺเยสทิ....
๕. เสลาคิรามะโขฺลญิวลิ ตฺรินามนามฺนาสวาป
๖. ติ สมโย

คำแปล

(ครั้งนั้น) ศรีมานราชา เป็นช่วงเวลากลียุค อยู่ในกาลเดือนเจตร (เดือน ๕) (เจ้าหน้าที่) โขลญพุทา...เร่งรีบกำหนดวันโดยเร็ว เพื่อประกอบพิธีบูชาบวงสรวงพระเทวีด้วยความยินดี ผู้มีนามทั้งสามมีโขลญพลเป็นหัวหน้า เป็นผู้ประกอบพิธีในครั้งนั้น

นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์
นางสาวเอมอร เชาวน์สวน
อ่าน แปล

๕.๓.๑ การศึกษาทางโบราณคดี เมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง

ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

เมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง

ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

โบราณสถานหมายเลข ๙ ก่อนการขุดแต่ง

โบราณสถานหมายเลข ๘๐๑ ก่อนการขุดแต่ง

โบราณสถานหมายเลข ๙ หลังการขุดแต่ง

โบราณสถานหมายเลข ๘๐๑ หลังการขุดแต่ง

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

แผนผังการขุดพบใบเสมา
บริเวณโบราณสถานแห่งที่ ๑
ขนาด ๑๑ × ๒๒ เมตร

แผนผังการขุดพบใบเสมา
บริเวณโบราณสถานแห่งที่ ๒
ขนาด ๖.๗๐ × ๘ เมตร

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบ ราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

๕.๓.๒ การศึกษาทางโบราณคดี พระธาตุตาดทอง

ตำบลตาดทอง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

๖. แนวความคิดและแนวทางการศึกษาทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับใบเสมา

ชุมชนโบราณเมืองงิ้ว
ตำบลเค็งใหญ่ อำเภอตะหานหิน จังหวัดอำนาจเจริญ

แหล่งโบราณคดีบ้านโพนเมือง (โนนขวาว)
อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

แหล่งโบราณคดีบ้านโพนเมือง (โนนขวาว)
อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

๗. แนวทางการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีและโบราณสถานที่พบใบเสมา

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี

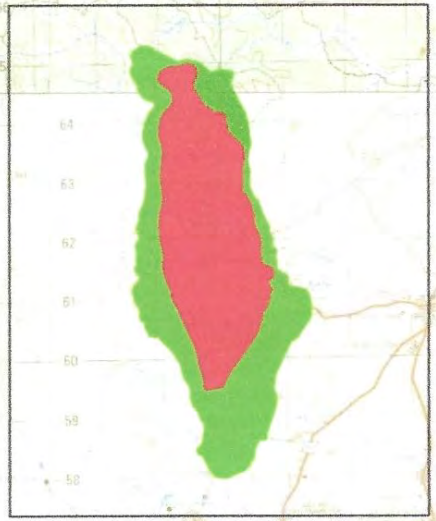

๘. แผนการดำเนินงานแหล่งใบเสมาในอนาคต และการนำเสนอวัฒนธรรมสีมาแห่งอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท เป็นมรดกโลก

๘.๑ วัฒนธรรมสีมา
แห่ง อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท สู่มรดกโลก

อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท
เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแบบต่อเนื่อง
จำนวน ๒ แหล่งประกอบด้วย
อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท
และแหล่งวัฒนธรรมสีมา
วัดพระพุทธบาทบัวบาน

See Figure 1-4 Phu Phrabat Historical Park

See Figure 1-6 SEMA Culture site at Wat Phra Phuthabat Buaban

อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท
ถูกนำเสนอเข้าสู่บัญชีมรดกโลก
เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
ภายใต้เกณฑ์ข้อที่ ๓ และ ๕

- เกณฑ์ข้อที่ ๓

เป็นพยานหลักฐานสำคัญที่ยอดเยี่ยม หรือหาที่เสมอเหมือนไม่ได้ ของประเพณี วัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ หรือสูญหายไปแล้ว

- เกณฑ์ข้อที่ ๕

เป็นตัวอย่างลักษณะอันเด่นชัด หรือ

ของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรมวิธีการก่อสร้าง

หรือ

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีความเปราะบางด้วยตัวเอง หรือ

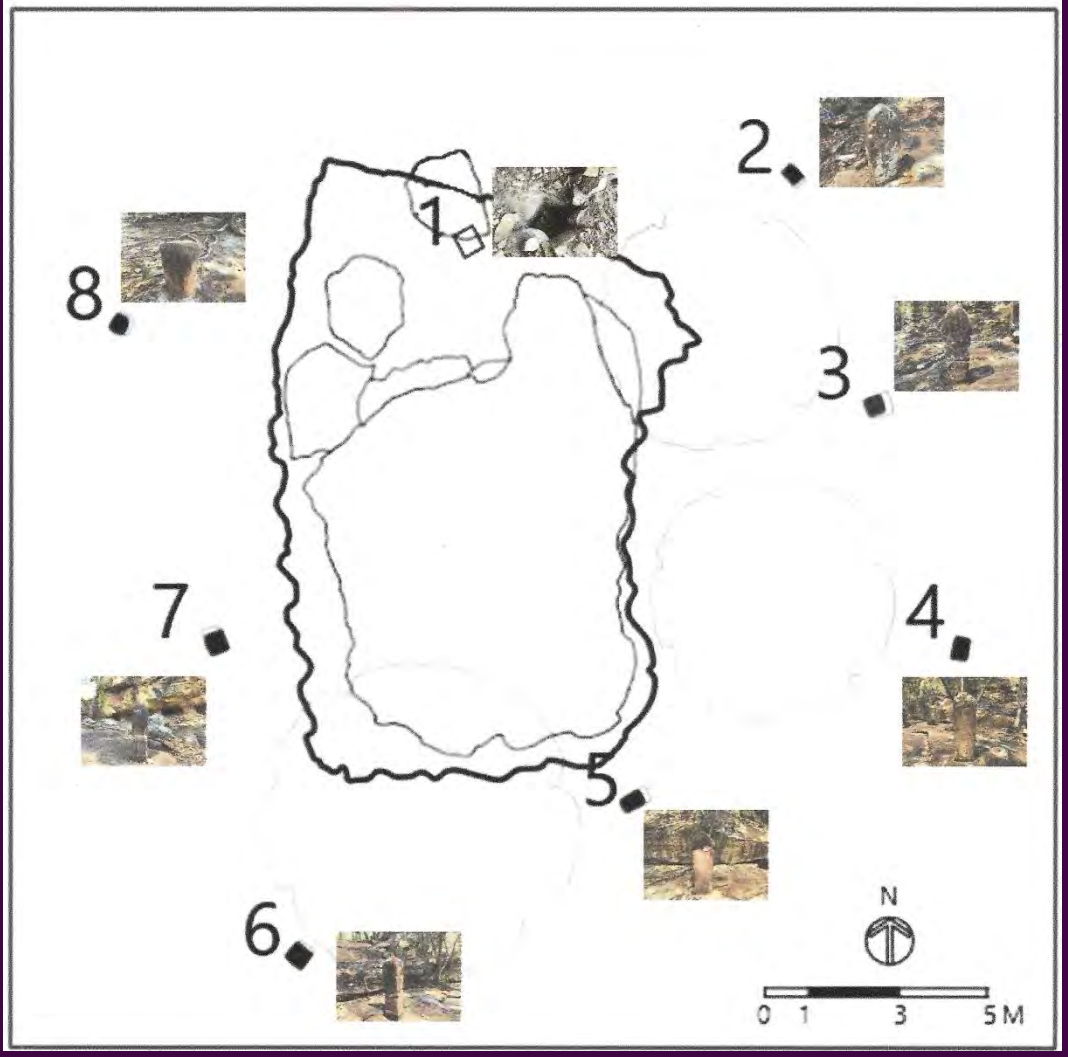
เสื่อมสลายได้ง่าย เพราะผลกระทบ

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืน

ดังเดิมได้หรือการเปลี่ยนแปลงทางศรษฐกิจ

ถ้ำฤาษี

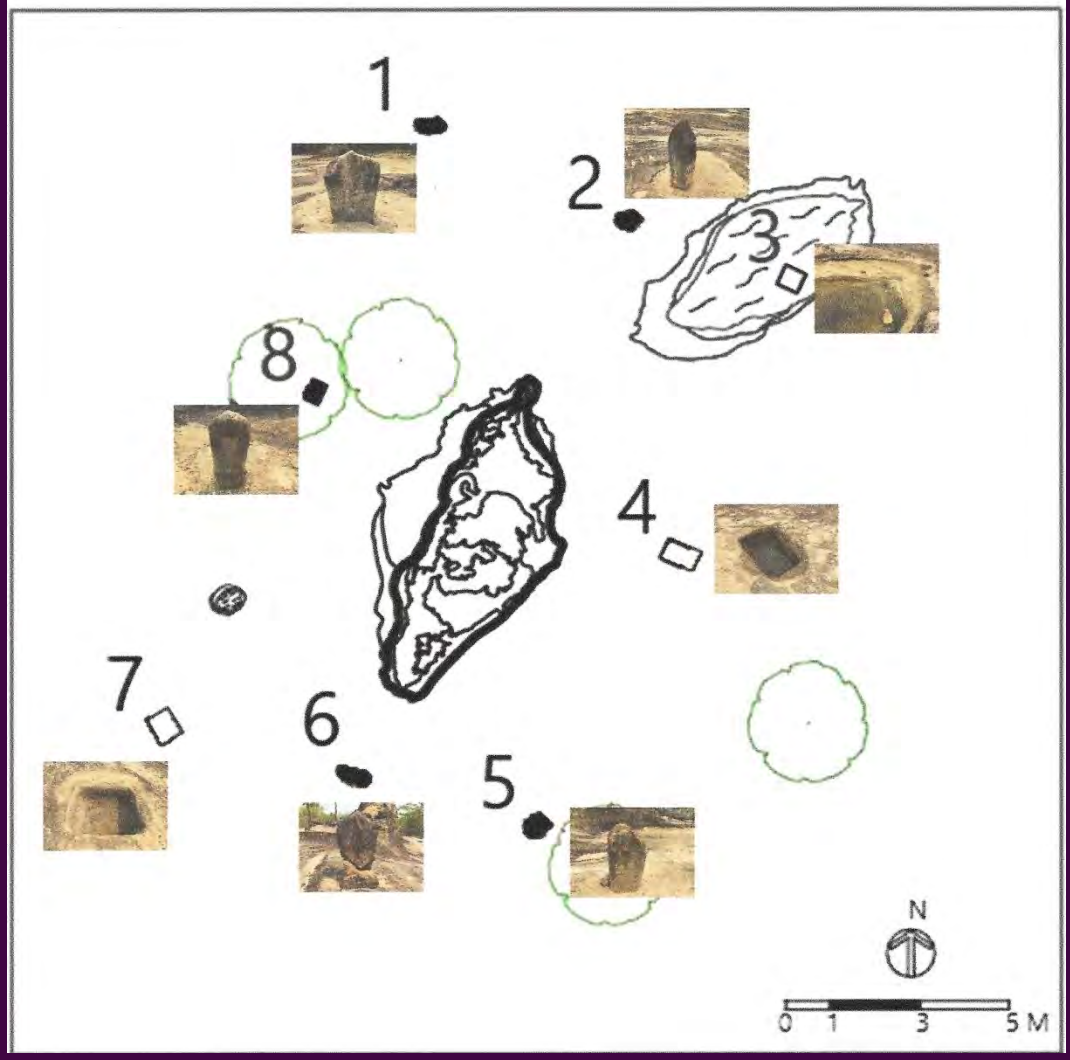

เพิงหินนกกระทา

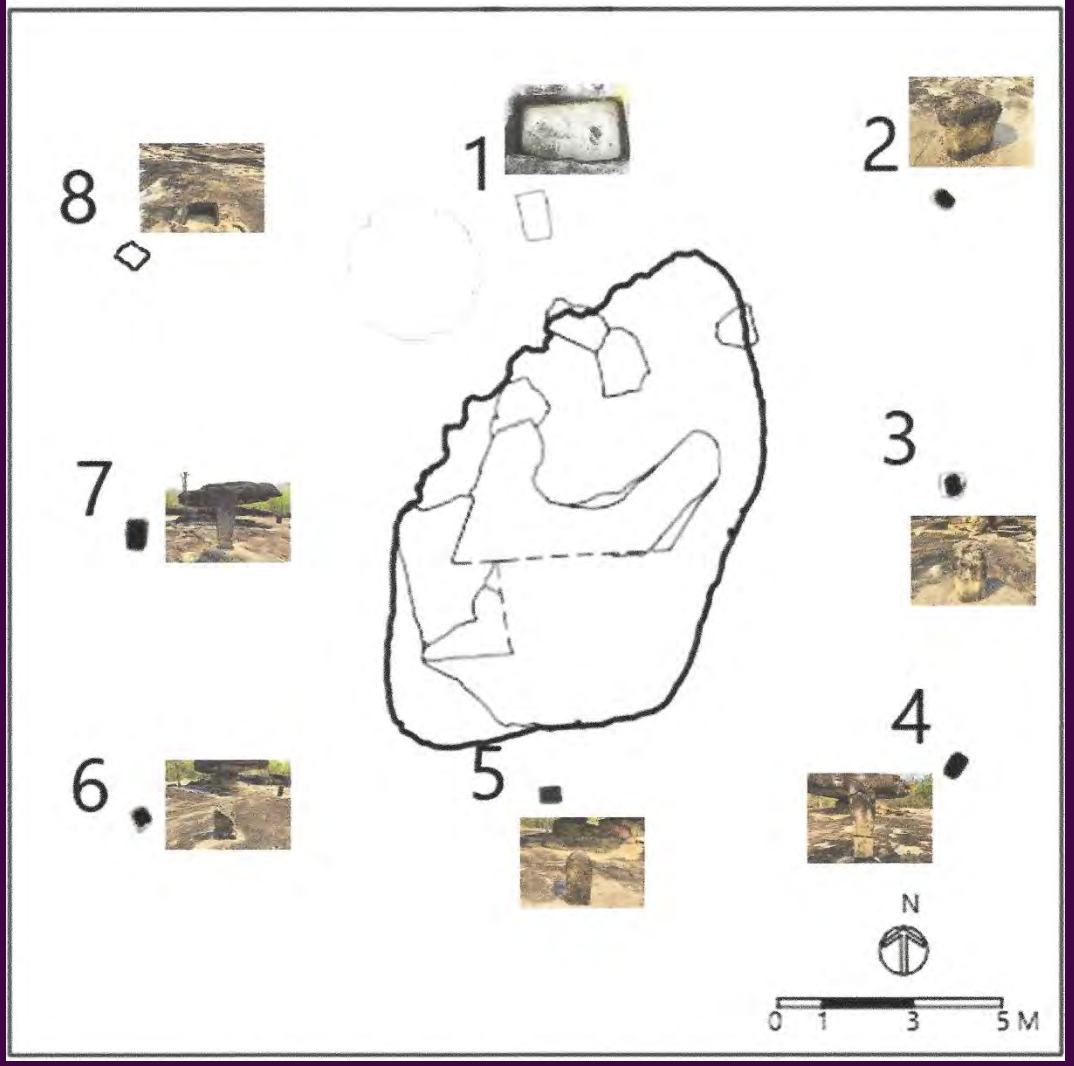

คอกม้าน้อย

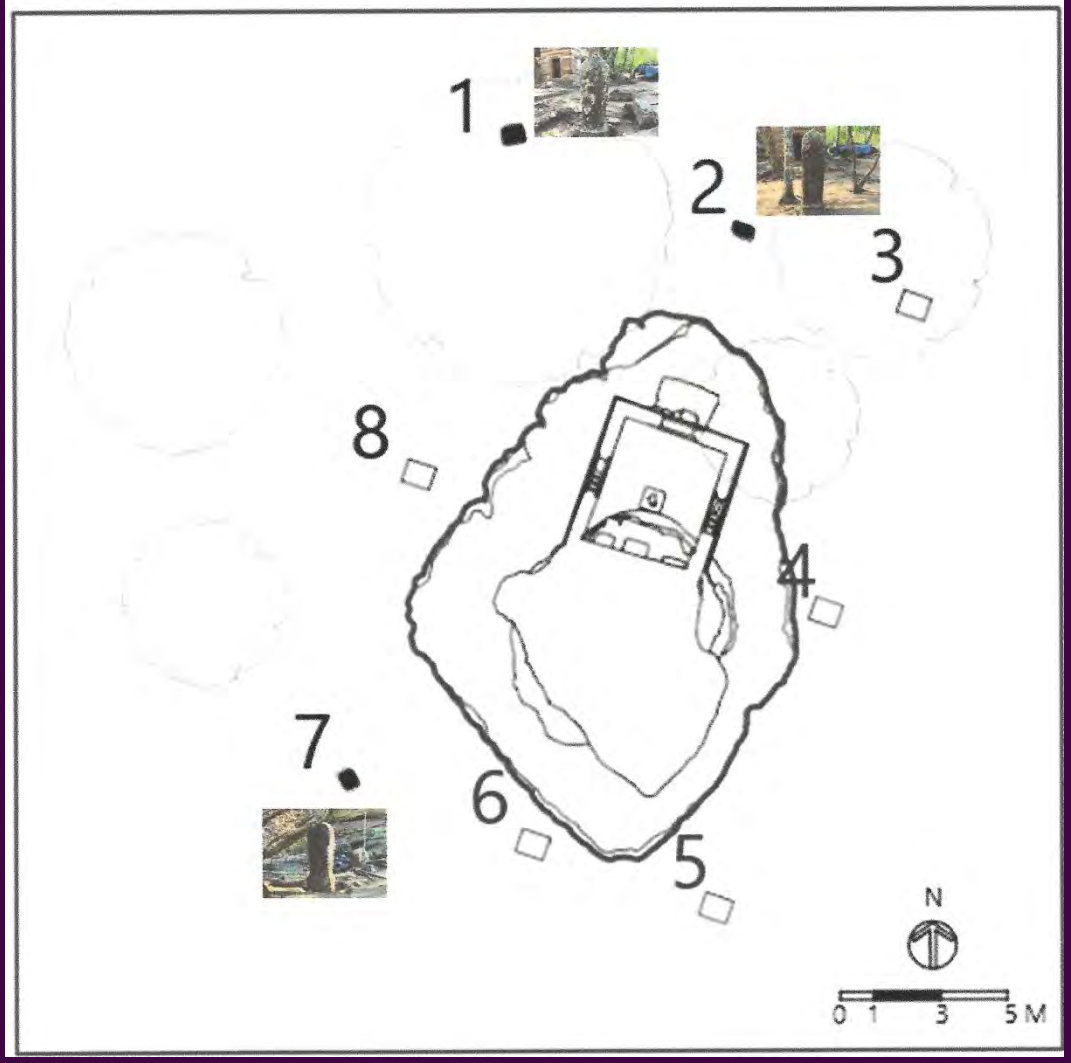

วัดลูกเขย

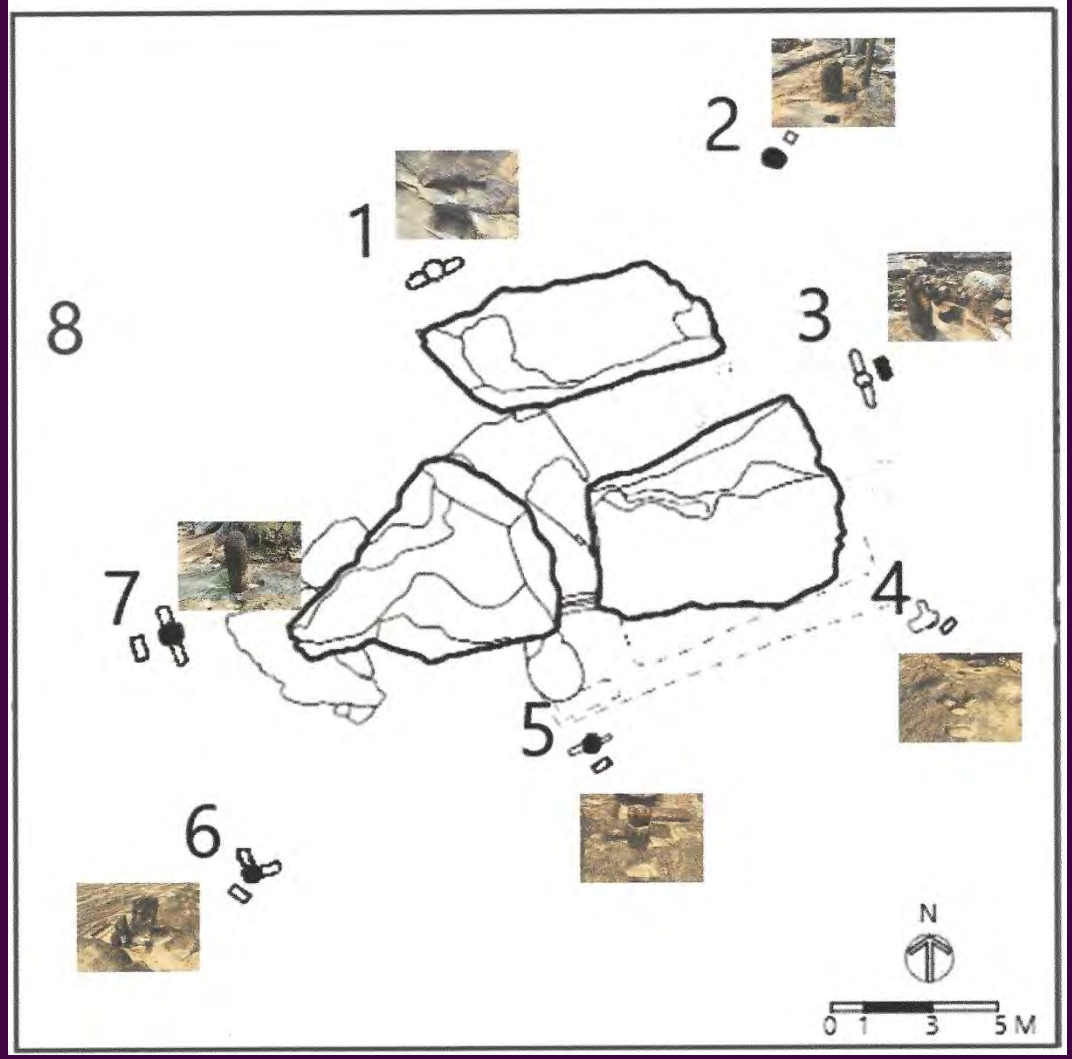

ถ้ำพระ

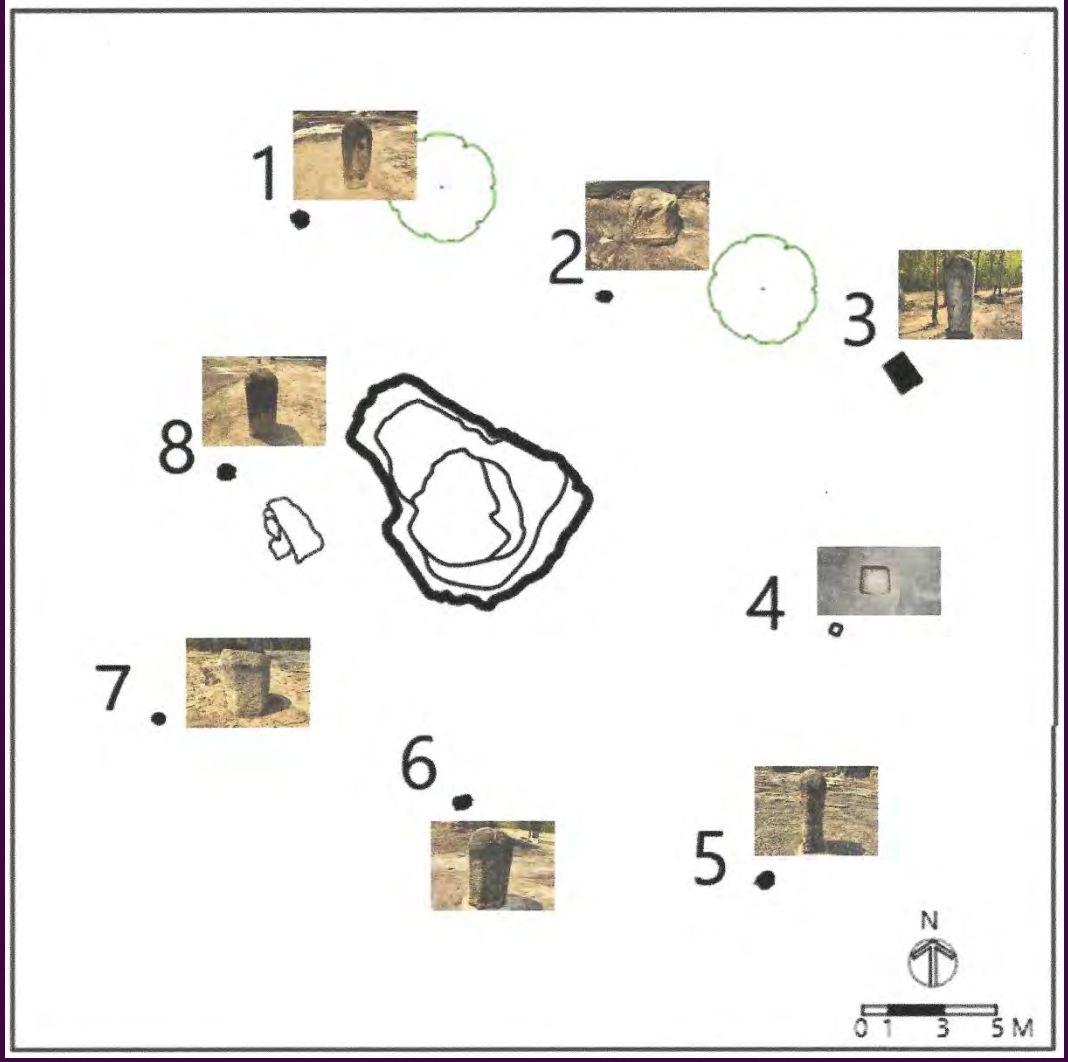

หอนางอุสา

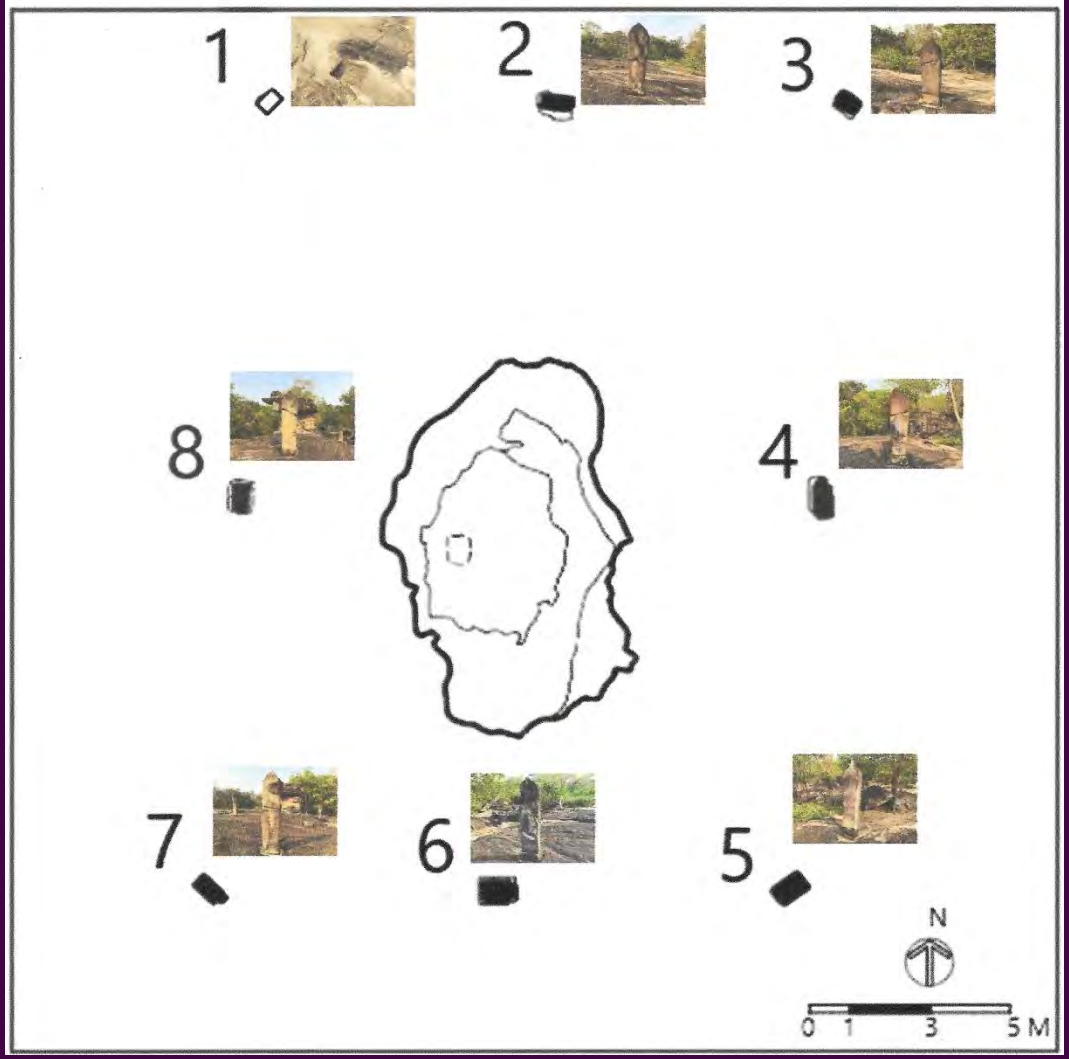

กู่นางอุสา

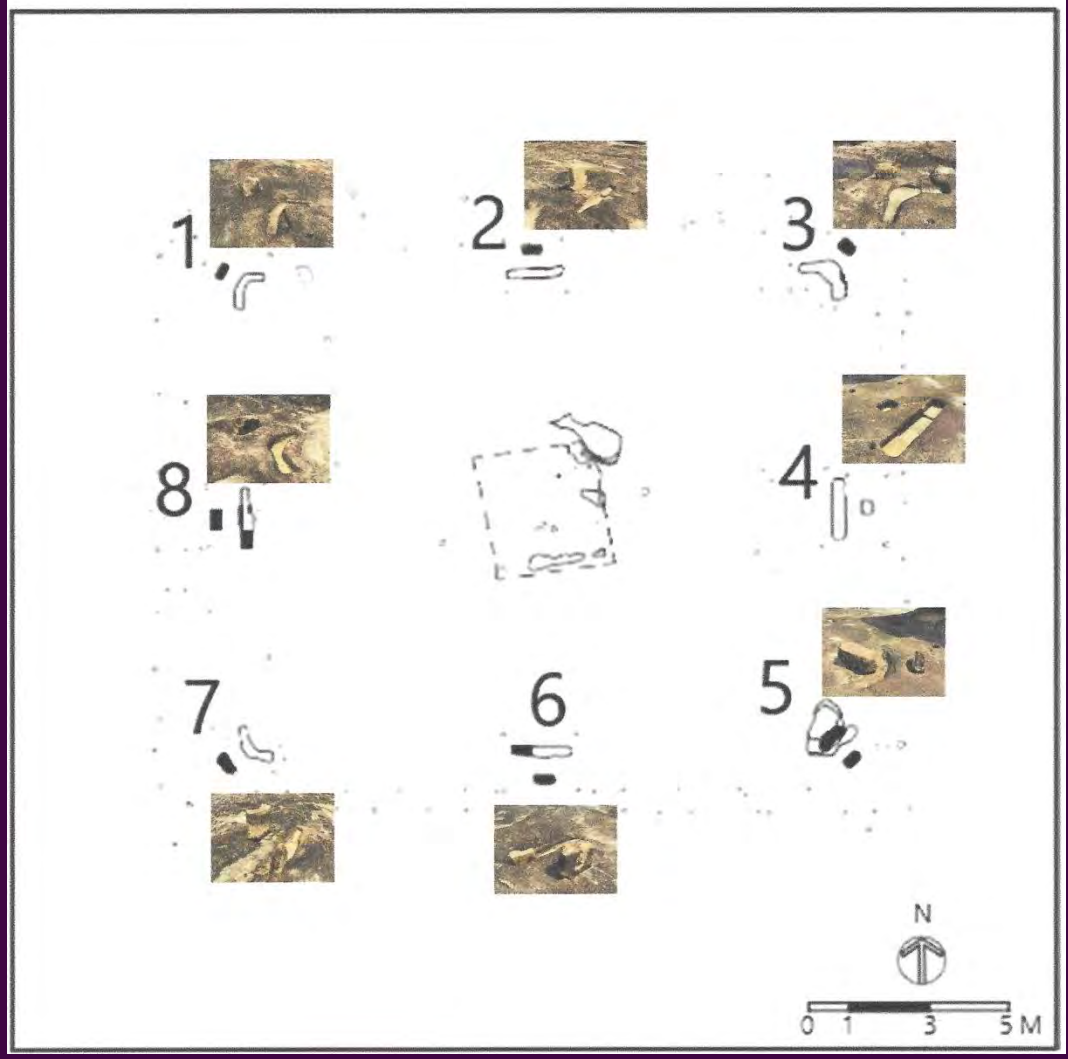

ลานหินมณฑลพิธี

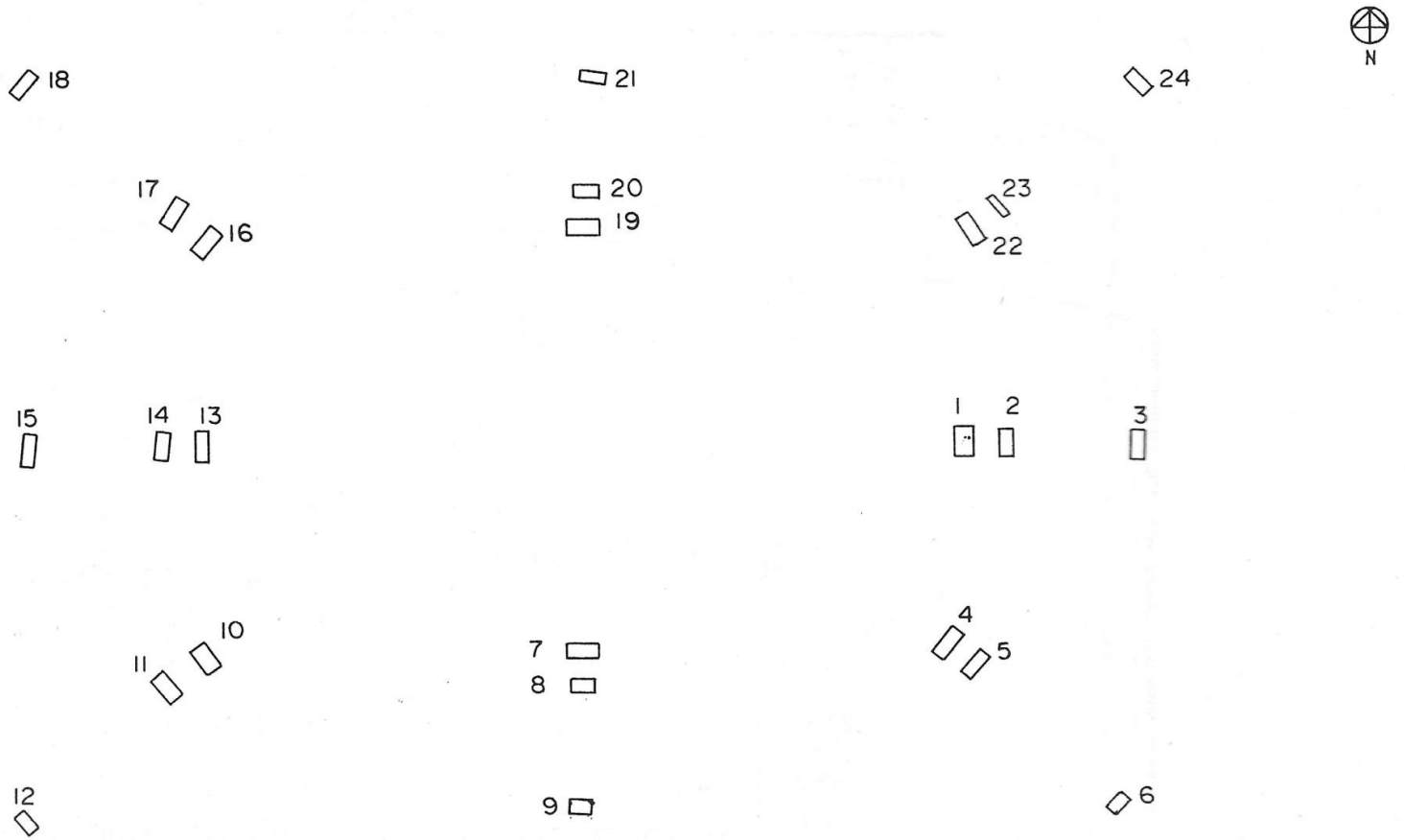

แผนผังหมายเลข 1 แสดงตำแหน่งของกลุ่มใบเสมาใกล้พระพุทธบาทบัวบาน

"สีมารอบเพิงหินธรรมชาติกับการผสมผสานระหว่างการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับพุทธศาสนา"

สมมติฐานเบื้องต้น

1. สีมา จัดอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และควรเรียกว่า “วัฒนธรรมสีมา” มีข้อสังเกต คือ หลักหินบนภูพระบาทไม่นิยมประดับตกแต่งลวดลาย

2. การปักสีมามีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เพราะถ้ำพระและวัดลูกเขยเป็นเพิงหินที่ได้รับการดัดแปลงให้ศาสนสถานในพุทธศาสนา มีภาพสลักพระพุทธรูปและการประดิษฐานพระพุทธรูป

3. พื้นที่บางแห่งที่มีสีมาปักล้อมรอบโดยมีเสาหินหรือเพิงหินธรรมชาติอยู่ตรงกลาง แสดงให้เห็นถึงความเป็นศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์ และมีบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

4. มีหลักฐานการปักสีมาล้อมรอบแปดทิศ หมายถึงปักนิมิตที่ทิศทั้งแปดของพัทธสีมา

5. การปักสีมาล้อมรอบ เพิงหิน หรือเสาหินธรรมชาติขนาดใหญ่ น่าจะสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งอาจจะเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดมาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของคนบริเวณนี้ จากหลักฐานการใช้พื้นที่ มีภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บนเพิงหินหรือเสาหินธรรมชาติเหล่านี้ เมื่อพุทธศาสนาแพร่เข้ามาจึงเกิดการปักหลักสีมาล้อมรอบเพื่อกันเขตแนวของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ นับเป็นการผสมผสานกลมกลืนความเชื่อทั้งสองเข้าไว้ด้วยกัน

ตอบข้อซักถาม

ขอบคุณครับ